

Гимназија „Светозар Марковић“
Јагодина

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

2023-2027

Јагодина, 2023

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

Школски програм Гимназија „Светозар Марковић“ у Јагодини доноси на основу Правилника о наставном плану и програму, објављеног у „Службеном гласнику РС-Просветни гласник“ бр. 04/2020, 12/2020, 06/2021, 10/2022, 14/2022, 12/2023, 13/2023

Школски програм доноси се у складу са:

- Законом о основама система образовања и васпитања, објављеног у „Службеном гласнику РС“ бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 129/2021
- Законом о средњем образовању и васпитању, објављеног у „Службеном гласнику РС“ бр. 55 од 25. јуна 2013, 101 од 10. новембра 2017, 27 од 6. априла 2018 - др. закон, 6 од 24. јануара 2020, 52 од 24. маја 2021, 129 од 28. децембра 2021 - др. закон, 129 од 28. децембра 2021.
- Школским развојним планом Гимназије „Светозар Марковић“ за период од 2023. до 2027. године
- Резултатима самовредновања рада школе

ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Циљеви образовања и васпитања, па и остваривања Школског програма су:

- обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју детета, ученика и одраслог;
- обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој детета, ученика и одраслог, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;
- континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
- развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета, ученика и одраслог, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- развијање кључних компетенција за целоживотно учење, међупредметних компетенција и стручних компетенција у складу са захтевима занимања, потребама тржишта рада и развојем савремене науке и технологије;
- развој свести о себи, стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;

- развијање позитивних људских вредности, осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости;
- развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
- повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

Остваривањем Школског програма у овој - средњој, општеобразовној, четворогодишњој школи, очекује се развијање следећих кључних компетенција за целоживотно учење:

1. Комуникација на матерњем језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми;
2. Комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразиранјем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање;
3. Математичке, научне и технолошке компетенције: основно нумеричко резоновање, разумевање света природе, способност примене знања и технологије за људске потребе (медицина, транспорт, комуникације и др.);
4. Дигитална компетенција: самопоуздано и критичко коришћење информационих и комуникационих технологија за рад, одмор и комуникацију;
5. Учење учења: способност да се ефективно управља сопственим учењем: планирање, управљање временом и информацијама, способност да се превазиђу препреке како би се успешно учило, коришћење претходних знања и вештина, примена знања и вештина у различитим ситуацијама, индивидуално и/или у групи;
6. Друштвене и грађанске компетенције: способност да се ефикасно и конструктивно учествује у друштвеном и радном животу и да се ангажују у активном и демократском учешћу, посебно у све разноврснијим заједницама;
7. Осећај за иницијативу и предузетништво: способност да се идеје претворе у акцију кроз креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност за планирање и управљање пројектима;
8. Културолошка освешћеност и изражавање: способност да се схвати значај креативних идеја, искустава и емоција у различитим медијима – музика, књижевност, плес, ликовна уметност и друго.

Осим развијања кључних компетенција, остваривање Школског програма доприноси и развоју општих међупредметних компетенција:

1. Компетенција за целоживотно учење: ученик треба да буде оспособљен и мотивисан да схвати значај учења; изабере одговарајуће методе; прати сопствени напредак

током учења и усмерава учење у складу са намерама и циљем који има. Ученик стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство. Развија свест и о стваралачкој природи учења. Истрајан је и превазилази тешкоће у учењу;

2. Комуникација: ученик комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту. Прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације. Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине. У комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама. Има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада;
3. Рад са подацима и информацијама: ученик разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесу учења, њихову примену за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме. Ученик користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију, итд.), критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из различитих извора;
4. Дигитална компетенција: Ученик је способен да користи одређена средства из области информационо- комуникационих технологија (уређаје, софтверске производе и сервисе из области електронских комуникација) на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева, задатака и сопствених потреба у свакодневном животу и образовању. Познаје основне карактеристике информационо-комуникационих технологија (у даљем тексту: ИКТ), односно њихов утицај и значај на живот и рад појединца и заједница. Уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада, размена и презентација информација). Приликом коришћења ИКТ-а, свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит, поштује приватност и одговорним поступањем штити себе и друге;
5. Решавање проблема: ученик примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора/решења у за њега новим ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу. Оспособљен је да у циљу решавања проблемских ситуација селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација, алате, помоћ наставника, ученика и других особа из школског и ваншколског окружења. Ученик је мотивисан да реши проблемску ситуацију, истрајава у решавању, проналази/осмишљава решење проблемских ситуација, процењује тачност решења и начин решавања;
6. Сарадња: ученик развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествоје у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. Активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за

- одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње.
7. Одговорно учешће у демократском друштву: ученик разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности, националне, верске, родне и етничке равноправности и одговорности – као темеља демократског друштва, активно учествујући у животу школе (одељенска заједница, вршњачки тим, ученички парламент и сл.) и заједница којима припада (нпр. породица, локална заједница) у складу са својим узрастом. Поштује и залаже се за поштовање дечјих и људских и мањинских права, као и личног и националног достојанства. Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима. Поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет. Одговоран је за изборе и одлуке које чини и понаша се хумано и с уважавањем према другима. Аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука;
  8. Одговоран однос према здрављу: ученик користи знања, вештине и усваја ставове ради очувања и унапређивања психофизичког здравља. Одговоран однос према здрављу укључује развијање свести о важности сопственог здравља и безбедности, знања о основним чиниоцима који утичу на здравље и практиковање здравих животних стилова. Својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота. Уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очување здравља;
  9. Одговоран однос према околини: ученик стиче знања и развија свест о дејству људских активности на животну средину и природу; усваја ставове о неопходности очувања непосредне и шире околине и развија способности активног деловања ради очувања средине у школи, непосредној околини и породици. Познаје људске активности и начин на који оне могу да угрозе или унапреде околину, живи свет и природу у окружењу. Одговоран је према квалитету сопственог живота, што обухвата и однос према околини и однос према здрављу. Разуме сопствену одговорност и одговорност заједнице у изградњи личне и заједничке будућности, као и будућности наредних генерација. У области одрживог развоја – зна основне поставке одрживости, разуме принципе одрживог развоја и практикује активности које га подржавају.
  10. Естетичка компетенција: ученик влада основним значењем појмова култура и естетичка вредност. Естетичку вредност не везује само и искључиво за уметност, већ и за друге садржаје: природне или биологистичке (нпр. непоновљивост природе), социолошке или идеолошке (човеково деловање на природу, односи унутар заједнице), емотивно-афективне (креативност и стваралачко мишљење и понашање како појединца, тако и групе) и практичне (појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, литерарних, ликовних, музичких и сценских облика и сл.)
  11. Предузимљивост и предузетничка компетенција: Ученик препознаје могућности у школи и заједници да идеју претвори у активност, покреће и спремно прихвата промене, преузима одговорност, показује иницијативу и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха. Ученик кроз образовање стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације. Реализује унапред осмишљене идеје и учествује у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице. Ученик стиче знања о карактеристикама одређених послова и

радних места, разуме свет рада и пословања из перспективе друштва и спреман је на волонтерски рад и покретање хуманитарних акција.

ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ ЗА КОЈЕ ЈЕ ШКОЛА ВЕРИФИКОВАНА

Школа је верификовна за остваривање наставног плана и програма гимназије за: друштвено-језички смер, природно-математички смер, одељење општег смера у I, II и III разреду, одељење за ученике са посебним способностима за рачунарство и информатику у I, II, III и IV разреду (број решења је 110-00-86/2017-04 од 08. 05. 2017. године) и одељење за ученике са посебним способностима за филолошке науке - живи језици (енглески) у I, II, III и IV разреду (број решења 612-00-00252/21/2016-06 од 06. 12. 2016. године)

КРАЋА РЕТРОСПЕКТИВА РАДА И РАЗВОЈА ШКОЛЕ

Прва средња школа под називом „Гимназијска реалка“ почела је са радом 26. 11. 1869. године. Школа је започела рад у новој школској згради, која је била веома лепо опремљена. 1873. године је отворен 3. разред и постаје „полугимназија“. Године 1875. отвара се 4. разред и постаје „нижа гимназија“. Године 1898. је донета одлука о укидању Јагодинске гимназије. Четвороразредна Гимназија поново је отворена 1902. године. Од 1914. – 1918. године школа није радила. Почела је са радом 1919. године. Од 1932. до 1951. године радила је у новој згради (данас ОШ „17 октобар“) а после тога је пресељена у зграду у којој је и данас. Од 1941. до 1944. године школа је радила са прекидима. На свечаној седници Наставничког савета од 19. 09. 1946. године донета је одлука да Гимназија добије име „Светозар Марковић“ које и данас носи.

Наставничко веће је 1961. године донело одлуку да школа слави Дан школе 26. 03. јер су тог дана 1875. године донети посмртни остаци Светозара Марковића из Трста у Јагодину.

Усмерено образовање је уведено 1977. године и тада је дошло до образовања нових струка и занимања. Шестог јула 1990. године поново је установљена Гимназија са друштвено-језичким и природно-математичким смером.

Школа данас има 28 одељења: 8 на друштвено-језичком смеру, 10 на природно-математичком смеру, 3 на општем смеру, 4 филолошка одељења, 2 одељења за ученике са посебним способностима за рачунарство и информатику и 1 спортско одељење. У школи има укупно 713 ученика и 79 професора, два вероучитеља.

МАТЕРИЈАЛНО-ТЕХНИЧКИ И ПРОСТОРНИ УСЛОВИ РАДА

Општи подаци о школи

Назив школе – Гимназија „Светозар Марковић“
Адреса: Слободана Пенезића Крцуна бр.1
Број телефона: 035/222-404 (секретар школе); 035/245-416 (директор); Број факса: 241-416;
Сајт школе: www.gimnazijajagodina.edu.rs; Е-адреса: gimjag@mts.rs

Просторни услови рада

Учионице за извођење наставе:

- 14 учионица
- 2 учионице за изборне предмете

Специјализоване учионице и кабинети:

- 2 кабинета за стране (енглески и немачки)
- 1 кабинет за хемију
- 3 кабинета за информатику и рачунарство

Остале просторије:

- сала за физичко васпитање
- библиотека
- канцеларија секретара
- канцеларија педагога и психолога
- канцеларија рачуноводства
- канцеларија директора
- наставничка канцеларија
- чајна кухиња
- котларница
- 1 просторија за школску архиву
- подрумске просторије, ненамењене

Школа користи двориште величине 25а, које је преуређено у спортске терене и користи се за извођење наставе физичког васпитања.

ОПРЕМЉЕНОСТ ШКОЛЕ

Процент опремљености наставним средствима, дидактичким материјалом, техничким и другим средствима је задовољавајући и износи око 70%, сваки спрат има на располагању 2 пројектора са припадајућим лаптоповима.

ПЛАН УНАПРЕЂЕЊА МАТЕРИЈАЛНО-ТЕХНИЧКИХ УСЛОВА РАДА

Унапређивање материјално-техничких услова рада, у овој школској години, биће отежано због недостатка финансијских средстава, тако да ће сви пројекти бити везани првенствено за текуће одржавање.

Поред набавке лектире планира се и куповина стручних књига, енциклопедија, речника и видео записа за наставу: српског језика, страних језика, психологије, социологије и филозофије. За наставу историје и географије планира се набавка карата и стручне литературе.

Замена старог школског намештаја, поправка опреме и справа за фискултурне сале и куповина лопти за наставу физичког васпитања у оквиру су редовног одржавања и обнављања опреме и потрошних средстава.

Адаптација подрумских просторија за потребе ученика и спортиста биће реализована уколико се обезбеде потребна финансијска средства, делимично је адаптиран део подрумских просторија.

У обезбеђењу новца за набавку опреме, учила и потрошног материјала школа рачуна на средства добијена од Града и Министарства просвете као и на средства од донација и поклона.

КАДРОВСКИ УСЛОВИ РАДА

ДИРЕКТОР ШКОЛЕ

	Име и презиме	Радно ангажовање
1.	Мирослав Вељковић	Директор школе

НАСТАВНИ КАДАР

	Име и презиме	Радно ангажовање
1.	Александра Секулић	Проф. енглеског језика
2.	Данијела Вељковић	Проф. енглеског језика
3.	Данијела Јаковљевић	Проф. енглеског језика
4.	Микица Вуловић	Проф. енглеског језика
5.	Марија Мишић	Проф. енглеског језика
6.	Мирослава Одаловић	Проф. енглеског језика
7.	Невена Петровић	Проф. енглеског језика
8.	Александра Петровић	Проф. српског језика
9.	Смиља Перуновић	Проф. српског језика
10.	Љиљана Ристић	Проф. српског језика
11.	Љиљана Јевтић Јовановић	Проф. српског језика
12.	Видан Максимовић	Проф. српског језика
13.	Милица Миловановић	Проф. српског језика
14.	Ана Јањић	Проф. српског језика
15.	Ана Тошанић	Проф. српског језика
16.	Маргарета Тојић	Проф. немачког језика
17.	Јелена Нешић	Проф. немачког језика
18.	Силва Шљивић	Проф. француског и латинског језика
19.	Душица Славић	Професор француског језика
20.	Андријана Николић	Професор француског и латинског језика
21.	Јелена Данковић Јевремовић	професор шпанског језика
22.	Марија Станојевић	Професор социологије
23.	Велибор Тодоровић	Проф. Математике
24.	Јелена Петровић	Проф. Математике
25.	Ивана Милосављевић	Проф. математике и информатике
26.	Наташа Петровић	Проф. Математике
27.	Јована Миладиновић	Проф. Математике
28.	Јелена Станковић	Проф. Биологије

29.	Славица Тодоровић	Проф. Физике
30.	Весна Тодоровић	Проф. Физике
31.	Саша Симић	Проф. Физике
32.	Душица Ивановић	Проф. Хемије
33.	Ана Илић Пантић	Проф. Хемије
34.	Љиљана Милошевић Вукосављевић	Проф. Хемије
35.	Данијела Васић	Проф. Биологије
36.	Гордана Антић	Проф. Биологије
37.	Милка Драгојевић	Проф. Биологије
38.	Јасна Николић	Проф. Географије
39.	Предраг Алексић	Проф. Географије
40.	Драгомир Андрејевић	Проф. Историје
41.	Ана Станковић	Проф. Историје
42.	Звездана Петровић	Проф. Историје
43.	Небојша Милосављевић	Проф. Историје
44.	Марко Миладиновић	Проф. историје и изборног предмета
45.	Радмила Темелковић	Проф. психологије
46.	Драгослав Стевановић	Проф. филозофије и логике
47.	Данијела Андријевић	Проф. филозофије и логике
48.	Надица Андрејевић	Проф. информатике и математике
49.	Горан Ристић	Проф. Информатике
50.	Јелена Павловић	Проф. Информатике
51.	Зоран Ковачевић	Проф. Информатике
52.	Дарија Сојевић Тодоровић	Проф. Математике
53.	Томислав Томић	Проф. физичког васпитања
54.	Весна Милановић	Проф. физичког васпитања
55.	Владан Обрадовић	Проф. физичког васпитања
56.	Добривоје Рочкомановић	Проф. музичке културе
57.	Далибор Станковић	Проф. ликовне културе
58.	Угљеша Урошевић	Проф. верске наставе
59.	Марко Младеновић	проф. немачког језика
60.	Андријана Ђомлија	Проф. Физике
61.	Биљана Стојановић	Проф. Хемије
62.	Мирослава Јанићијевић	Проф. француског језика
63.	Ана Милошевић	Проф. српског језика
64.	Јелена Марковић Јовановић	Професор немачког језика
65.	Никола Николић	Проф. рачунарства и инф.
66.	Татјана Милановић	Проф. српског језика
67.	Марко Лукић	проф. рачунарства и информатике
68.	Јелена Грашић	проф. грађанског васпитања

69.	Марија Милосављевић	проф. Математике
70.	Тања Тодосијевић	проф. Шпанског
71.		
72.		
73.		
74.		
75.		

СТРУЧНИ САРАДНИЦИ

	Име и презиме	Радно ангажовање
1.	Милка Дрча	школски педагог
2.	Марија Мићовић	школски психолог
3.	Ана Тошанић	Библиотекари
4.	Наташа Миловановић	
5.	Милица Миловановић	Помоћник

ВАННАСТАВНИ КАДАР

	Име и презиме	Радно ангажовање
1.	Вања Фољан	Секретар школе
2.	Данијела Јаковљевић	Шеф рачуноводства
3.	Ирена Јовић	Финансијско рачуноводствени радник
4.	////	одржавање технологија
5.	Љубиша Вукић	Домар школе
6.	Оливера Јовић	Спремачица
7.	Тања Бошков	Спремачица
8.	Тања Стефановић	Спремачица
9.	Јелица Павловић	Спремачица
10.	Слађана Маринковић	Спремачица
11.	Даница Петровић	Спремачица
12.	Марина Миливојевић	Спремачица
13.	Јасмина Благојевић	Спремачица
14.	Александра Миленковић	Спремачица
15.		
16.		

БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ ПРЕМА СТЕПЕНУ СТРУЧНЕ СПРЕМЕ

Опис - извршилац	Свега	Степен стручне спреме	Степен стручне спреме	Степен стручне спреме	Степен стручне спреме	Степен стручне спреме	Степен стручне спреме	Степен стручне спреме
		Специјал. акад. студије	ма г и с т р и	доктор наука	Висока спрема	Виша спрема	Средња школа	Основна школа
Директор школе	1				1			
Педагог психолог	1 1				2			
Наставници	70	1	2	2	65			
Библиотекар	2				2			
Секретар	1				1			
Шеф рачуноводства	1				1			
Административни радник	1						1	
Домар и помоћни радници	9						1	8

ОРГАНИЗАЦИЈА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА ШКОЛЕ

ПОДАЦИ О УЧЕНИЦИМА

У нашој школи има укупно 567 ученика, који редовно похађа наставу. Ученици су распоређени у 27 одељења, од I до IV разреда.

Бројно стање ученика по подручјима рада, образовним профилима

Разред одељење	СМЕР	Укупно
I – 1	филолошки смер	12
I – 2	рачунарски смер	19
I – 3	општи смер	16
I – 4	друштвено – језички	28
I – 5	друштвено – језички	30
I – 6	природно – математички	23

I – 7	природно – математички	18
II – 1	филолошки смер	16
II – 2	рачунарски смер	18
II – 3	општи смер	15
II – 4	друштвено-језички	19
II – 5	друштвено-језички	19
II – 6	природно-математички	20
II - 7	природно-математички	30
III – 1	филолошки смер	22
III – 2	рачунарски смер	19
III – 3	општи смер	14
III – 4	друштвено-језички	24
III – 5	друштвено – језички	25
III– 6	природно-математички	21
III – 7	природно-математички	31
IV – 1	филолошки смер	15
IV – 2	Општи смер	18
IV – 3	друштвено – језички	20
IV – 4	друштвено – језички	29
IV – 5	природно – математички	21
IV– 6	природно – математички	25
Укупно		567

ВАНРЕДНИ УЧЕНИЦИ

Редован ученик који није положио поправни испит може да заврши започети разред у истој школи наредне школске године, у својству ванредног ученика поновним полагањем неположеног испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа. Када заврши разред ванредан ученик има право да се у истој школској години упише у наредни разред, у истом својству.

Ученик завршног разреда основног и средњег образовања који не положи поправни, односно матурски испит завршава започето образовање у истој школи у својству ванредног ученика полагањем испита, уз обавезу плаћања накнаде стварних трошкова које утврди школа.

РАСПОРЕД СМЕНА

Гимназија ради у две смене, у току једног дана. Први и трећи разред имају наставу у једној смени, а други и четврти су у супротној смени. Смена се мења недељно. Школска година почиње тако што се настава у првом и трећем разреду одвија у преподневној смени, а другог и четвртог у поподневној смени. Први час у преподневној смени почиње у 8⁰⁰, а шести се завршава у 13²⁰. У поподневној смени први час почиње у 14⁰⁰, а шести се завршава у 19²⁰.

ПЛАН ОБРАЗОВАЊА ГИМНАЗИЈЕ – НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ СВИХ ПРОГРАМА

Настава и програм образовања остварују се на српском језику.

РЕДОВНА НАСТАВА

Редовна настава ће се изводити према програмима наставе и учења које су одобрили надлежни просветни органи. Овај облик наставе ће бити организован теоријски и практично у зависности од врсте предмета.

Обим редовне наставе се утврђује на почетку школске године. Стручна већа предлажу поделу предмета на наставнике.

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ додатне наставе је да омогући обдареним и талентованим ученицима да прошире и продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самосталан рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да доприноси њиховом оспособљавању за даље образовање.

Додатним радом се обухватају ученици који постижу изузетне резултате у савладавању садржаја програма, који показују интересовање за проширивање знања и вештина и који су обдарени и талентовани за одређене области и предмете. Разредни старешина, предметни наставник, педагошко-психолошка служба школе и одељењска заједница ученика предлажу ученике за укључивање у додатни рад. Коначну одлуку о избору ученика за укључивање у додатни рад по наставним областима и предметима доноси одељенско или наставничко веће школе.

Програм додатног рада треба планирати и организовати у оквиру недељног распореда часова образовно-васпитног рада.

ПРИПРЕМНА И ДОПУНСКА НАСТАВА

Припремни и допунски рад се остварује за ученике који полагају разредни или поправни испит, за ванредне ученике, као и за оне који повремено заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја у редовној настави.

Циљ је да омогући ученицима који заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја да се лакше укључе у редовни васпитно-образовни процес. Садржаји су идентични прописаном програму наставе и учења. Пре издвајања ученика треба утврдити узроке и тешкоће које ученици имају у савлађивању градива. О самом идентификовању ученика учествују школски педагог, предметни наставник, одељенски старешина, родитељ, а према потреби и школски лекар.

Допунском наставом се обухватају:

- ученици који долазе из других школа
- ученици који су похађали наставу у иностранству
- ученици који су због болести, породичних и других оправданих разлога дуже одсуствовали са наставе
- ученици који стално заостају и тешко савладавају наставно градиво.

Допунски рад се организује у току наставне године, с тим што за неке ученике или групе ученика може да траје дуже или краће време, што зависи од узрока заостајања и потребног времена за савладавање садржаја.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ И ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

ИЗБОРНА НАСТАВА

У школи се реализује предметна верска настава и грађанско васпитање, а почев од школске 2018/19. и настава нових изборних програма. Ови програми додатно доприносе професионалном развоју ученика и повезивању школског и ваншколског учења. План за први разред садржи листу од шест изборних програма, од којих је школа у обавези да ученицима понуди четири, а ученик изабере два. Организација наставе свих изборних предмета спроводи се према званичним упутствима Министарства просвете у складу са одредбама Правилника о норми и врсти стручне спреме.

Првог дана нове школске године професори верске наставе, грађанског васпитања и изборних програма упознаће ученике и њихове родитеље са циљем и основним садржајем ових предмета. Након тога ученици ће направити избор између верске наставе и грађанског васпитања и одредити се за два од четири понуђена изборна програма које ће бити у обавези да похађају у току школске године - Језик, медији и култура, Појединац, група и друштво, Примењене науке, и Здравље и спорт. Неки од ових програма су у плану само за први и други разред, а два програма ученици могу да бирају током целокупног гимназијског школовања.

ФАКУЛТАТИВНА НАСТАВА

У оквиру факултативне наставе ученици филолошког одељења од другог разреда имају могућност да уче шпански или италијански језик.

ШКОЛСКИ КАЛЕНДАР ЗНАЧАЈНИЈИХ АКТИВНОСТИ У ШКОЛИ

Почетак школске године: 01. 09. 2023. године.

СЕПТЕМБАР:

Одлазак ученика IV разреда на екскурзију

ОКТОБАР:

Посета сајму књига у Београду

Одлазак ученика III разреда на екскурзију

ЈАНУАР:

Посета наше делегације Гимназији „Ј. Ј. Змај“ у Новом Саду поводом њиховог дана школе

Прослава Светог Саве школске славе и активности везане за светосавску недељу

МАРТ:

Прослава Дана школе

АПРИЛ:

Пролећни распуст за ученике

МАЈ:

Завршетак наставе за ученике четвртог разреда, прослава матурске вечери и полагање матурских испита

ЈУНИ:

Завршетак наставе за ученике првог, другог и трећег разреда

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ СВИХ ТИПОВА ГИМНАЗИЈЕ

ГИМНАЗИЈА - ОПШТИ ТИП

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ГИМНАЗИЈУ

ОПШТИ ТИП		I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				IV РАЗРЕД			
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње	
		т	в	т	в	т	в	т	в	т	в	т	в	т	в	т	в
I ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ		26	2	962	74	25	3,5	925	129,5	23	3,5	851	129,5	24	2,5	792	8
1.	Српски језик и књижевност	4		148		4		148		4		148		4		132	
1.1.	_____језик и књижевност ¹	4		148		4		148		4		148		4		132	
2.	Српски као нематерњи језик ¹	2		74		2		74		2		74		2		66	
3.	Први страни језик	2		74		1	0,5	37	18,5	2	1	74	37	1	1	33	
4.	Латински језик	2		74		2		74									
5.	Социологија													2		66	
6.	Психологија					2		74									
7.	Филозофија									2		74		3		99	
8.	Историја	2		74		2		74		2		74		2		66	
9.	Географија	2		74		2		74		2		74					
10.	Биологија	2		74		2		74		2		74		2		66	
11.	Математика	4		148		4		148		5		185		4		132	
12.	Физика	2		74		1	0,5	37	18,5	1	1	37	37	2	0,5	66	1
13.	Хемија	2		74		1	0,5	37	18,5	1	0,5	37	18,5	2		66	
14.	Рачунарство и информатика		2		74		2		74		1		37		1		
15.	Музичка култура	1		37		1		37									
16.	Ликовна култура	1		37		1		37									
17.	Физичко и здравствено васпитање	2		74		2		74		2		74		2		66	
II ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		5		185		4	0,5	148	18,5	6	0,5	222	18,5	6	0,5	198	1
1	Верска настава/Грађанско васпитање ²	1		37		1		37		1		37		1		33	
2.	Други страни језик ³	2		74		1	0,5	37	18,5	1	0,5	37	18,5	1	0,5	33	1
3.	Изборни програми ⁴	2		74		2		74		4		148		4		132	
УКУПНО I + II		31	2	1147	74	29	4	1073	148	29	4	1073	148	30	3	990	

Напомена: *) За ученике који наставу слушају на једном од језика народности (Закон о средњој школи, члан 5)

ГИМНАЗИЈА - ДРУШТВЕНО-ЈЕЗИЧКИ СМЕР

ДРУШТВЕНО-ЈЕЗИЧКИ СМЕР		I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				IV	
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно	
		т	в	т	в	т	в	т	в	т	в	т	в	т	в
I ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ		26	2	962	74	25	3,5	925	129,5	23	3,5	851	129,5	23	3,5
1.	Српски језик и књижевност	4		148		4		148		5		185		5	
1.1.	_____језик и књижевност ¹	4		148		4		148		5		185		5	
2.	Српски као нематерњи језик ¹	2		74		2		74		2		74		2	
3.	Први страни језик	2		74		2	0,5	74	18,5	3	1	111	37	1	2
4.	Латински језик	2		74		2		74							
5.	Социологија													3	
6.	Психологија					2		74							
7.	Филозофија									1	0,5	37	18,5	3	
8.	Историја	2		74		2		74		3		111		3	
9.	Географија	2		74		2		74		2		74			
10.	Биологија	2		74		2		74		1	0,5	37	18,5		
11.	Математика	4		148		3		111		3		111		3	
12.	Физика	2		74		1	0,5	37	18,5	1	0,5	37	18,5	1	0,5
13.	Хемија	2		74		1	0,5	37	18,5						
14.	Рачунарство и информатика		2		74		2		74		1		37		1
15.	Музичка култура	1		37		1		37		1		37		1	
16.	Ликовна култура	1		37		1		37		1		37		1	
17.	Физичко и здравствено васпитање	2		74		2		74		2		74		2	
II ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		5		185		4	0,5	148	18,5	6	0,5	222	18,5	6	0,5
1	Верска настава/Грађанско васпитање ²	1		37		1		37		1		37		1	
2.	Други страни језик ³	2		74		1	0,5	37	18,5	1	0,5	37	18,5	1	0,5
3.	Изборни програми ⁴	2		74		2		74		4		148		4	
УКУПНО I + II		31	2	1147	74	29	4	1073	148	29	4	1073	148	29	4

ГИМНАЗИЈА - ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ СМЕР

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ СМЕР		I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				IV РАЗРЕД	
		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно	
		т	в	т	в	т	в	т	в	т	в	т	в	т	в
I ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ		26	2	962	74	22	6,5	814	240,5	23	3,5	851	129,5	22	4,5
1.	Српски језик и књижевност	4		148		3		111		3		111		4	
1.1.	_____ ¹ језик и књижевност	4		148		3		111		3		111		4	
2.	Српски као нематерњи језик ²	2		74		2		74		2		74		2	
3.	Први страни језик	2		74		1	0,5	37	18,5	1	0,5	37	18,5	1	0,5
4.	Латински језик	2		74											
5.	Социологија													2	
6.	Психологија					2		74							
7.	Филозофија									2		74		2	
8.	Историја	2		74		2		74		2		74			
9.	Географија	2		74		2		74		2		74			
10.	Биологија	2		74		1	1	37	37	2	0,5	74	18,5	1	1
11.	Математика	4		148		5		185		5		185		5	
12.	Физика	2		74		2	1	74	37	2	0,5	74	18,5	3	1
13.	Хемија	2		74		2	1	74	37	2	1	74	37	2	
14.	Рачунарство и информатика		2		74		2		74		1		37		2
15.	Музичка култура	1		37			0,5		18,5						
16.	Ликовна култура	1		37			0,5		18,5						
17.	Физичко и здравствено васпитање	2		74		2		74		2		74		2	
II ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		5		185		4	0,5	148	18,5	6	0,5	222	18,5	6	0,5
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ³	1		37		1		37		1		37		1	
2.	Други страни језик ⁴	2		74		1	0,5	37	18,5	1	0,5	37	18,5	1	0,5
3.	Изборни програми ⁵	2		74		2		74		4		148		4	
УКУПНО I + II		31	2	1147	74	26	7	962	259	29	4	1073	148	28	5

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

4 Школа нуди листу страних језика у складу са својим кадровским могућностима, а ученик наставља са изучавањем страног језика који је учио у основном образовању и васпитању

5 Ученик бира са листе два изборна програма у сваком разреду.

Напомена: *) За ученике који наставу слушају на једном од језика народности (Закон о средњој школи, члан 5).

Ia ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ**	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД		УКУПНО	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1. Верска настава	1	37	1	35	1	36	1	32	4	140
2. Други предмет етичко-хуманистичког садржаја	1	37	1	35	1	36	1	32	4	140

Ученик је обавезан да приликом уписа у први и сваки наредни разред школе изабере један од два изборна предмета.

	I разред		II разред		III разред		IV разред		Укупно	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
II ФАКУЛТАТИВНИ ПРЕДМЕТИ**										
1. Језик другог народа или народности са елементима националне културе	2	70	2	74	2	72	2	64	8	280
2. Трећи страни језик	2	70	2	74	2	72	2	64	8	280
3. Нацртна геометрија									2	70
4. Астрономија									2	70
5. Ликовна уметност									4	140
6. Музичка уметност									2	70
7. Социологија културе									2	70
8. Историја уметности									4	140
9. Педагогија									2	70
10. Развојна психологија									2	70
11. Етика									2	70
12. Сценска уметност									2	70
13. Демографија									2	70
14. Геологија									2	70
15. Класични грчки језик									4	140
16. Општа лингвистика									2	70
17. Рачунарство и информатика									6	210
18. Кошарка	3	111	3	105	3	108	3	96	12	420
19. Основе спортског новинарства					1	36			1	36
20. Основе маркетинга у спорту							1	32	1	32

III ОСТАЛИ ОБАВЕЗНИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД		УКУПНО	
	год.	год.	год.	год.	год.	год.	год.	год.	год.	год.
1. Час одељенског старешине/заједнице	74 часа		70 часова		72 часа		64 часа		280 часова	
2. Додатни рад	до 30 часова		до 30 часова		до 30 часова		до 30 часова		до 120 часова	
3. Допунски рад	до 30 часова		до 30 часова		до 30 часова		до 30 часова		до 120 часова	
4. Припремни и друштвено-корисни рад*	до 30 часова		до 30 часова		до 30 часова		до 30 часова		до 120 часова	

Напомена: *) Ако се у току године укаже потреба за њим.

IV ФАКУЛТАТИВНЕ ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ										
1. Екскурзије	до 3 дана		до 3 дана		до 3 дана		до 3 дана			

2.	Стваралачке и слободне активности ученика	30-60 час.	30-60 час.	30-60 час.	30-60 час.	120-240 час.
3.	Хор		2 часа нед.			280 час.
4.	Културна и јавна делатност школе		2 радна дана			

ОСТВАРИВАЊЕ ПЛАНА И ПРОГРАМА

Распоред радних недеља у току наставне године

Разред	Разредно-часовна настава	Настава вежби РИИ	Обавезне и факултативне ваннаставне актив.	Укупно радних нед.	Остали радни дани
I	37 недеља	-	2 недеље	39	
II	35 недеља	2 недеље	2 недеље	39	
III	36 недеља	1 недеља	2 недеље	39	
IV	32 недеље	1 недеља	2 недеље	35	4 недеље матура

НАСТАВНИ ПЛАН ФИЛОЛОШКЕ ГИМНАЗИЈЕ
I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ
 Заједнички предмети

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ГИМНАЗИЈЕ ЗА УЧЕНИКЕ СА ПОСЕБНИМ СПОСОБНОСТИМА ЗА ФИЛОЛОШКЕ НАУКЕ

		I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				IV РАЗРЕД				УКУПНО		
		нед.		гол.		нед.		гол.		нед.		гол.		нед.		гол.		Т	В	Σ
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В					
I ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ		20	2	740	74	20	2	740	74	20	2	740	74	20	2	660	66	2880	288	3168
1.	Српски језик	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
1.1.	_____језик*	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
2.	Српски као нематерњи језик*	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
3.	Књижевност	3		111		3		111		3		111		3		99		432		432
4.	Музичка култура	1		37		1		37			0,5		18,5	1		33		107	18,5	125,5
5.	Ликовна култура	1		37		1		37			0,5		18,5	1		33		107	18,5	125,5
6.	Физичко и здравствено васпитање	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
7.	Историја	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
8.	Математика	3		111		2		74		2		74		2		74		325		325
9.	Рачунарство и информатика		2		74		2		74	1		37		1		33		218		218
10.	Физика	2		74		2		74										148		148
11.	Хемија	2		74		1		37										111		111
12.	Географија	2		74		2		74										148		148
13.	Биологија					2		74		2		74						148		148
14.	Филозофија									2		74		1	1	33	33	107	33	14
15.	Психологија									2		74						74		74
16.	Основи превођења									2		74						74		74
17.	Устав и права грађана									1		37						37		37
18.	Социологија													2		66		66		66
19.	Увод у општу лингвистику													2		66		66		66
20.	Реторика и беседништво													2		66		66		66
Смер: Живи језици		10		370		10		370		10		370		10		330		1440		1440
1.	Први страни језик**	5		185		5		185		5		185		5		165		720		720
2.	Други страни језик***	3		111		3		111		3		111		3		99		432		432
3.	Латински језик са елементима класичне цивилизације	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
Смер: Класични језици		10		370		10		370		10		370		10		330		1440		1440
1.	Класични грчки језик	3		111		3		111		3		111		3		99		432		88
2.	Латински језик	3		111		3		111		3		111		3		99		432		432
3.	Основи класичних наука	1		37		1		37		1		37		1		33		144		144
4.	Живи страни језик	3		111		3		111		3		111		3		99		432		432
II: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		1		37		1		37		1		37		1		33		144		144
1.	Грађанско васпитање/Верска настава	1		37		1		37		1		37		1		33		144		144
УКУПНО I+II		33		1221		33		1221		33		1221		33		1089		4752		4752

Напомена: *За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине.

**Први страни језик: енглески, француски, немачки, руски, шпански, италијански, јапански, кинески и норвешки језик.

***Други страни језик: енглески, немачки, руски и француски.

НАСТАВНИ ПЛАН ГИМНАЗИЈЕ, одељење за ученике са посебним способностима за РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКУ

I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ГИМНАЗИЈУ ЗА УЧЕНИКЕ СА ПОСЕБНИМ СПОСОБНОСТИМА ЗА РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКУ

		I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				IV РАЗРЕД				УКУПНО		
		нел.		год.		нел.		год.		нел.		год.		нел.		год.		Т	В	Σ
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В					
I ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ		27	5	999	185	27	5	999	185	23	9	851	333	25	7	825	231	3674	934	4608
1.	Српски језик и књижевност	4		148		3		111		3		111		4		132		502		502
1.1.	_____ језик и књижевност*	4		148		3		111		3		111		4		132		502		502
2.	Српски као нематерњи језик*	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
3.	Страни језик	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
4.	Историја	2		74		2		74										148		148
5.	Географија	2		74		2		74										148		148
6.	Музичка култура	1		37														37		37
7.	Физика	2		74		3		111		3		111		4		132		428		428
8.	Хемија	2		74		2		74										148		148
9.	Физичко и здравствено васпитање	2		74		2		74		2		74		2		66		288		288
10.	Математика	5		185		5		185		5		185		5		165		720		720
11.	Дискретна математика									2		74						74		74
12.	Биологија									3		111		3		99		210		210
13.	Психологија					2		74										74		74
14.	Ликовна култура									1		37						37		37
15.	Социологија													2		66		66		66
16.	Филозофија													2		66		66		66
17.	Примена рачунара	1	2	37	74		2		74		2		74					37	222	259
18.	Програмирање	2	3	74	111	2	3	74	111		3		111					148	333	481
19.	Рачунарски системи	2		74														74		74
20.	Оперативни системи и рачунарске мреже					2		74										74		74
21.	Објектно оријентисано програмирање									1	3	37	111					37	111	148
22.	Базе података									1	1	37	37	1	2	33	66	70	103	173
23.	Програмске парадигме														3		99		99	99
24.	Веб програмирање														2		66		66	66
II: ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ		1		37		1		37		1		37		1		33		144		144
1.	Грађанско васпитање/Верска настава	1		37		1		37		1		37		1		33		144		144
УКУПНО I-II		33		1221		33		1221		33		1221		33		1089		4752		4752

*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

ОСТАЛИ ОБАВЕЗНИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА ТОКОМ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

	ПРВИ РАЗРЕД	ДРУГИ РАЗРЕД	ТРЕЋИ РАЗРЕД	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	УКУПНО
Час одељенског старешине	72 часа	72 часа	70 часова	62 часа	276 часова
Додатни рад *	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 120 часова

Допунски рад *	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 120 часова
Припремни рад *	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 120 часова

* *Реализују се по потреби.*

ФАКУЛТАТИВНИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА ТОКОМ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ ПО РАЗРЕДИМА

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Други страни језик	2 часа недељно			
Други предмети*	1–2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30–60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15–30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

* *У складу са чланом 76 Закона о основама система образовања и васпитања.*

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВНОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА

НАСТАВНИ ПЛАН ИЗБОРНЕ НАСТАВЕ

Број часова наставе верске наставе и грађанског васпитања у I, II, III и IV разреду износи по један час недељно. Верска настава и грађанско васпитање остварују се као изборни предмети.

Изборни предмет	Први разред		Други разред		Трећи разред		Четврти разред		Укупно	
	нед	год	Нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Верска настава	1	37	1	35	1	36	1	32	4	140
Грађанско васпитање	1	37	1	35	1	36	1	32	4	140

Ученици првог разреда се почев од школске 2018/19. године, осим за верску наставу или грађанско васпитање, опредељују и за два од четири изборна програма које је школа изабрала са иницијалне листе од шест програма: језик, медији и култура, појединац, група и друштво, здравље и спорт, и примењене науке. После првог разреда ученик има право да промени изборни програм. Ученици се могу охрабривати да мењају изборне програме из разреда у разред како би били у контакту са више различитих области и тестирали своја професионална интересовања.

Изборни предмет	Први разред		Други разред		Трећи разред		Четврти разред		Укупно	
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Језик, медији и култура	1	37								
Појединац, група и друштво	1	37								
Здравље и спорт	1	37								
Примењене науке	1	37								

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА

Школа остварује додатну, допунску и припремну наставу, као и факулттивне наставне и ненаставне активности, које се реализују у послеподневним сатима када су школске просторије и опрема доступни ученицима и наставницима.

Екскурзије ученика предвиђене су за трећи и четврти разред, стваралачке и слободне активности ученика од 30 до 60 часова у сваком разреду, хор са два часа недељно, културна јавна делатност школе са два радна дана у школској години – обележавање Светог Саве 27. јануара и Дана школе, 26. марта.

ГИМНАЗИЈА И ЧЕТВОРОГОДИШЊА СТРУЧНА ШКОЛА

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА		I разред		II разред		III разред		IV разред		УКУПНО	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
I	Обавезни наставни предмети	30-32		30-32		30-32		30-32		128	
II	Факултативно наставни предмети	до 4 часа		до 4 часа		до 4 часа		до 4 часа		до 16 часова	
III	Обавезне ваннаставне активности										
1.	Феријална пракса и практичан рад*										
2.	Додатни рад	до 60 часова		до 60 часова		до 60 часова		до 60 часова		до 240 часова	
3.	Припремни и допунски рад**	до 60 часова		до 60 часова		до 60 часова		до 60 часова		до 240 часова	
4.	Друштвено-корисни рад	2 радна дана		2 радна дана		2 радна дана		2 радна дана		8 радних дана	
IV	Факултативне ваннаставне активности										
1.	Стваралачке и слободне активности	30-60 часова		30-60 часова		30-60 часова		30-60 часова		120-240 часова	
2.	Друштвене активности – заједнице ученика и ученичке задруге	15-30 часова		15-30 часова		15-30 часова		15-30 часова		60-120 часова	
3.	Екскурзије	до 5 дана		до 5 дана		до 5 дана		до 5 дана		до 20 дана	
4.	Хор	2 часа недељно за ученике, 140 часова годишње за школу									
5.	Културна и јавна делатност школе	2 радна дана									

Напомена: *) Ако је утврђено за подручје рада

**) Ако се у току године укаже потреба

(Закон о средњем образовању и васпитању - члан 24.)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА, ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА, НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА, НАСТАВНЕ МЕТОДЕ, ОБЛИЦИ РАДА И ВРСТЕ АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ ПРОЦЕС

Реализација школског програма заснива се на мисији школе, дефинисане Школским развојним планом, којом је предвиђено да школа тежи томе да допринесе реализацији националне стратегије развоја образовања и повећању броја високообразованих младих људи који се у нашој школи припремају за наставак школовања. Мисија школе је и развијање креативних, критичких, одговорних и професионално високо амбициозних грађана.

Принципи на којима се заснива реализација Школског програма и који се уграђују у све школске активности су:

- уважавање и поштовање свих учесника у школском животу,
- уважавање и поштовање личности, личних својстава, узрасних и развојних карактеристика ученика,
- поштовање и неговање основних људских, индивидуалних и дечјих права и слобода,
- безусловно поштовање неповредивости личног интегритета и вредности сваког људског бића,
- равноправност, солидарност и правичност,
- поштовање и неговање природне и социјалне средине и
- изградња образовно и развојно подстицајног окружења.

Развијање демократских вредности и грађанских вештина код ученика остварује се демократизацијом школе, тј. развијањем партиципативности ученика и родитеља у школском животу и одлучивању.

Ученицима се у школи пружа подршка личном и професионалном развоју уважавањем њиховог свакодневног искуства и знања која стичу ван школе, у оквиру стручних, грађанских и културних удружења и клубова, ИС Петница и сл, кроз повезивање тих знања и искустава са садржајем наставе.

Приоритетни задаци школе, на путу достизања постављених циљева у реализацији Школског програма и остварења основних принципа су:

Унапређење система за праћење и вредновање квалитета рада систематским праћењем, анализирањем, извештавањем и планирањем мера за унапређење квалитета;

Унапређење професионалног развоја наставника и методичка модернизација наставе проширивањем обима интерних обука у школи и обухвата наставника који се стручно усавршавају, као и подстицањем коришћења модерних и интерактивних метода рада у настави;

Развијање инклузивне образовне праксе прилагођавањем рада индивидуалним потребама и специфичним развојним потребама сваког ученика, као и ученика из осетљивих социјалних група;

Хоризонтална и вертикална међупредметна повезаност планирањем корелације између наставних предмета, одржавањем заједничких часова, организовањем студијских посета, посећивањем свих доступних сајмова и фестивала науке, организовањем

факултативних активности које интегришу интересовања и знања из различитих образовних и друштвених области.

Наставници примењују одређене **НАСТАВНЕ МЕТОДЕ** у свим етапама наставног процеса - од увођења до евалуације у циљу стицања знања, развијања способности, развијања мотивације за рад, стицања одређених личних особина. Избором и комбинацијом метода обезбеђује се најекономичнији пут остваривања постављених васпитно-образовних циљева. Унутрашњу основу наставних метода чине логичке операције индукције, дедукције, анализе, синтезе, уопштавања, генерализације, чиме се обезбеђује повезаност чулног искуства, мишљења и праксе. Наставне методе се непосредно ослањају на психолошке законитости учења. Оне мотивишу, обезбеђују позитивни доживљај вредности учења, а у корелацији са одређеним садржајима и средствима ангажују позитивне емоције и стваралачке способности ученика. Сваком наставном методом постижу се неки задаци, и у одређеним наставним ситуацијама свака метода постиже свој оптимум онда када највише одговара природи градива. У Гимназији у Јагодини, у остваривању планираних образовно-васпитних програма користе се следеће наставне методе:

1. Вербалне методе или методе живе речи: монолошка и дијалогска. Жива реч је услов педагошке комуникације која има информативну вредност и заједно са својом емоционалном компонентом остварује одређен васпитни утицај на ученика. Жива реч развија говор који је облик и израз мисли. Свака реч је већ симбол, она уопштава. Развој говора утиче на развој апстрактног мишљења. Говором се изражавају и осећања, доживљаји, препознају уметнички изрази.

а) Метода усменог излагања - систематско вербално излагање делова градива. Позитивне стране ове методе су систематичност, економичност, могућност истицања битног у излагању, могућност утицања на осећања, могућност прилагођавања стила и сложености излагања претходним знањима ученика. Недостаци ове методе су у томе што су ученици мање активни, немогуће је пратити да ли ученици схватају излагање и изношење готових обликованих чињеница, па се она обавезно допуњује комбиновањем са другим наставним методама. Облици ове методе који се користе у школи су:

- **приповедање:** најчешће се примењује у настави језика и хуманистичких предмета;
- **описивање:** примењује се у циљу вербалног сликања својстава предмета, објеката, појава при чему научно описивање мора бити објективно, свестрано, тачно, детаљно, док уметничко описивање захтева познавање језичко-стилских средстава и субјективног доживљавања;

- **образлагање:** појављује се када је у вези са неком констатацијом дошло до нејасноћа о узроцима појава, о узрочно-последичној повезаности појава, када је потребно аргументовати доказ, образложити правило примерима;

- **објашњавање:** најчешћи и најсложенији облик излагања који се односи на објашњавање правила, принципа, метода, закона, теорију, аксиоме, системе, симболе, социо-културне вредности и др. Примењује се у настави свих предмета, као и других видова образовно-васпитног рада кроз сложене мисаоне операције - описивање, издвајање, упоређивање, уопштавање које истовремено изазивају исте мисаоне функције ученика, што доводи до схватања апстрактних појмова. Рационалном схватању објашњавања помаже примена осталих наставних метода (дијалогска) као и наставна средства. Мисаона активност наставника је модел мисаоне активности ученика. Излагање остварује наставник, ученик, неки други учесник у настави или ваннаставним активностима (нпр. стручњак који је позван у школу, познати уметник и др.). Такође, користи се репродукција говора уз помоћ CD-а, радија, телевизије.

б) Метода разговора (или дијалогска метода) се користи у обради градива, понављању и проверавању путем питања и одговора и дискусије. Овом методом ученици се успешније активирају, подстичу се на увиђање односа међу појавама, закључивање и уопштавање што доприноси критичности, самосталности и самопоуздању. На тај начин ученици знања лакше схватају и трајније памте. Комуникација са наставником и међу ученицима сједињује индивидуални и колективни рад. Кроз разговор наставник најбоље упознаје особине и когнитивни стил ученика (начин мишљења и закључивања ученика). Методом разговора градиво се не излаже систематично као причањем. Уколико наставник није спреман да води ток дијалога ученици могу да скрену правац дискусије те се обради мање чињеница. Дијалогом се не могу тако успешно обрадити садржаји који треба да обезбеде емоционални доживљај. Квалитет разговора зависи од квалитета наставничког питања. У школи се тежи избегавању употребе једнозначних и допунских питања која као одговор траже репродукцију знања. Продуктивни дијалог обухвата питања и импулсе као што су: Ко? Како? Зашто? Опиши! Упореди! Анализирај! Образложи! Докажи да је ...! Претпостави да је ... и сл. Користе се следећи продуктивни облици разговора:

- **хеуристички разговор** у којем наставник поступно уз помоћ читања води ученике од појединости, до откривања општег због чега је за овај разговор потребно искуство и предзнање ученика (читање, претходно учење);

- **слободан разговор** током којег питање постављају и наставник и ученици о слободној теми или о теми која ће се обрађивати. Користи се и и на завршетку обраде неке теме да би се објасниле неке дилеме, поткрепиле доказом неке констатације па и проверили усвојени ставови и уверења и

- **дискусија** - полемика, дебата, расправа (у којој ученици међусобно и наставник и ученик) супростављају мишљења, износе и побијају аргументе, осветљавају проблеме са новог становишта. Услови за коришћење овог облика разговора (дискусија) су познавање теме, интересовање, способност излагања, надограђивања мисли на излагање претходника, као и позитивна својства личности - толеранција и међусобно уважавање ставова учесника у дискусији. У коришћењу дијалогске методе битно је да ученик буде слободан да поставља питања, да наставник кроз разговор добија повратну информацију о томе да ли су ученици схватили постављене проблеме, идеје и слично.

2. Методе рада на тексту, писани и графички радови ученика, односно рад ученика/наставника на разним изворима знања као и кроз многе мисаоне и практичне активности. Подстиче се коришћење, поред уџбеника, и приручника, лексикона, библиографија, штампе, енциклопедија, монографија, интернета; затим визуелног материјала - слика, цртежа, схема, дијаграма и многобројних симбола савремене визуелне комуникације. Ученици се подучавају да раде на информативном и научном тексту да би га разумели, његове информације уградиле у свој систем знања и искуство у циљу примене у пракси. У школи је развијена пракса да ученике (путем индивидуалног рада, групног рада, учења путем решавања проблема, полупрограмирању и сл.) учимо да упознају садржај, информативне елементе текста и њихов однос да издвајају важне делове (податке, појмове) да упоређују, да структурирају садржај у јасан преглед, да оцењују вредност прочитаног и друго. Ученици се подстичу да расправљају о тексту са другима (што може да организује наставник), да посматрају појаве у животу о којима читају и да коначно остварују одлуке о примени схваћених информација у практичном раду или понашању.

- **Графички и писмени радови** управо омогућавају илустровање, а тиме и продубљивање и трајније запамћивање текстовног градива, као и боље схватање узрочно-последичних и квантитативних и квалитативних односа. Интегралном применом ове методе ученици се оспособљавају за израду скица, планова, мапа ума, реферата и самосталних писаних, графичких и других радова. Писмени и графички

радови прате наставни процес и на њима практично у току наставе раде и ученици и наставници.

3. Метода показивања се практикује у систематизацији учениковог чулног искуства и давању нових знања путем показивања објеката, предмета, појава и процеса у природи и друштву и учениковог вођеног усмераваног опажања и посматрања. Заснована је на принципу очигледности, примени савремене наставне технологије и повезивања школе са животом. Доприноси стицању знања на најбржи начин - непосредним и посредним опажањем, развија способност систематског посматрања, уводи ученике у праћење појава и процеса, развија способност прецизног изражавања о опаженом и извештавања, доприноси трајности знања, а код учења радњи остварује се повезаност живе речи (инструкције - коментар) уз допуну радом на тексту и опажања и практичне активности, при чему се ангажује више сензорних и менталних функција. Но, апстрактни појмови, идеје, унутрашње структуре предмета и појава не могу се непосредно опажати те њиховом објашњавању доприноси посредна очигледност, формирање представа и појмова на основу учениковог искуства и уз помоћ:

- изазиваних процеса у контролисаним условима (тј. експериментата),
- показивањем динамичких модела или статичких модела,
- показивањем слика: географских и историјских карата, дијапозитива, филмова, фотографија, а нарочито цртежа, скица, дијаграма и схема.

Путем савремених медија ученици се воде ка савладавању све апстрактнијих симбола визуелне комуникације укључујући и информатичку писменост. У школи се практикује коришћење свих наставних ситуација у којима се анализира (проблем, задатак, уметничко дело, систем), подаци доводе у међусобни однос, упоређује, објашњавају трансформације, при чему се ученицима указује на моделе мишљења и мисаоних операција и труди се да се прати ток њиховог мишљења. Адекватан избор и употреба наставних средстава, правилно показивање и извођење посматрања и показиваних активности од стране ученика добар су узор за самостални рад ученика и, што је крајњи циљ васпитања и образовања, за стицање радних способности ученика.

4. Метода практичних радова примењује се у лабораторији, кабинетима или ван школе. Односи се на огледе, експерименте и друге видове учења. Практични рад се организује:

- а) у предметима где је директно одређен програмом и
- б) у предметима где није одређен програмом, али из природе наставне јединице произилази да би учење било најбрже ако би се остварило практичним радом.

Корисно је примењивати практичан рад у предметима где се повезују особине и структуре супстанци и материјала, обликује и трансформише материјал (хемија, физика, биологија, ликовна култура, информатика). За извођење практичне радње која се састоји из радних операција ученик треба да познаје:

- а) особине материја на коју делује или предмет (пројекат) рада;
- б) потребна средства (инструменте) и њихову функцију и употребу;
- в) структуру практичне радње (с обзиром на број и редослед практичних операција и др.).

Практични рад се примењује ради што непосреднијег осамостаљивања ученика и стога се изводи у комбинацији различитих облика рада - колективно, групно, у паровима и индивидуално до оспособљавања ученика за самостално планирање, реализацију и верификацију. Практични рад активира ученика у потпуности јер обухвата посматрање, мишљење и праксу, интезивније делује на формирање позитивног односа према раду, на мотивацију, интересовања и вредновање рада. У јединству са методама објашњавања, показивања, метода практичних радова има битну улогу у одређивању најрационалнијих путева професионалног формирања личности ученика.

НАСТАВНА СРЕДСТВА која се у школи користе одређена су њеном опремљеношћу и оспособљеношћу наставника за њихово коришћење. Разнолика наставна средства се користе ради:

- мотивисања ученика за учење;
- повећавања ефективности учења;
- програмирања педагошке стратегије, активности ученика и наставника у свим етапама васпитно-образовног процеса њиховим посредством,
- постепеног осамостаљивања ученика у процесу стицања нових знања и њихове практичне примене при чему је рад са различитим изворима знања основа за подстицања перцептивних, практичних и мисаоних активности ученика, без којих нема усвајања нових знања, формирања ставова и уверења, - омогућавања ширег увођења диференцираних облика рада и савремених дидактичких система наставе и учења,
- ревалоризовања у већем степену методе стицања знања непосредним искуством ученика као и перманентног стицања секундарних информација путем савремених медија и материјала као најзначајнијег вида обогаћивања непосредног искуства ученика и
- оспособљавања ученика за селективни приступ информацијама и самообразовању.

Води се рачуна о томе да употреба савремених ИКТ средстава не буде у служби превазиђене рецептивне наставе. Наставна средства - штампана, аудитивна, визуелна, аудиовизуелна, па ни она најсавременија за делимичну аутоматизацију наставног процеса не могу изоловано обезбедити реализацију циљева и задатака наставне теме ако нису интегрални део шире групе наставних средстава (програмских захтева, уџбеника, средстава за лабораторијске експерименте, предмета и објеката непосредне стварности) укључујући и наставника као најважније "наставно средство" - најзначајнији чинилац наставе. У поступном савладавању апстрактних појмова (од непосредне стварности до вербалних и апстрактних симбола) посебан значај имају аудиовизуелна искуства ученика стечена путем савремених медија и материјала налазећи се на средини између објеката непосредне стварности и апстрактних визуелних и вербалних симбола. Без ових искустава која данас чине незаобилазно окружење наших ученика, немогуће је данас пуније изразити савремени свет, актуелизовати догађаје у њему и снажније га доживети. У нашој школи наставник остаје мера свих педагошких преображаја, програматор и процењивач вредности softwer-a, аниматор и организатор васпитно-образовног процеса и непосредни носилац васпитних задатака.

Врсте наставних средстава која се користе:

- 1) **Вербална наставна средства** (жива и изговорена реч - говор и репродукована реч и говор).
- 2) **Текстуална средства** (одговарајући штампани и посебно писани текстови из различитих области људског стваралаштва).
- 3) **Визуелно наставна средства** (сва она средства која се у току наставног процеса примају - опајају чулом вида: предмети, фотографије, дијаслике, цртежи, карте, схеме, графикони, дијаграми, симболи итд.).
- 4) **Аудитивна наставна средства** (сва она средства која примамо помоћу чула слуха; поред говора то су и: разни шумови у природи и акцетичне појаве, музички и тонски ефекти, разни звучни ефекти, репродуковани - вештачки и природни ефекти итд.). Аудиовизуелна наставна средства постављају синтезу елемената аудитивних и визуелних средстава, као на пример: дијафилм праћен одговарајућим текстом, музиком, шумовима или другим звучним ефектима; тонски филмови; ТВ емисије, видео касете, и др. У ову групу средстава спадају и филм, дигиталне презентације и сл. Ова средства помажу у превазилажењу проблема апстрактности и ближа су ученицима. Без њих данас, тешко да се може свет потпуније актуелизовати и доживети.

5) **Мануелна наставна средства** чине посебну групу средстава. Она служе за извођење разноврсних операција, захвата и сл, као на пример: инструменти, апарати, предмети, материјали.

6) **Експериментална и демонстрациона наставна средства.** Овде спадају сва средства која обезбеђују извођење експеримената и демонстрација. Примењују се, осим у обавезној настави и у оквиру слободних и факултативних активности (Гимфест, на пример).

7) **Помоћно-техничка наставна средства** омогућавају успешну примену осталих, главних наставних средстава. Користе се: рачунари, дигитални пројектор, апарат и видео камера, беле табле, лабораторијске столице, апликатори, апарати, показивачи и др. Осим што су савремени медији ближи и интересантнији ученицима, па их боље прихватају, они и ослобађају време наставнику да се више бави питањима васпитања и развоја личности ученика.

У свакодневном раду у школи води се рачуна о томе да сва наставна средства која наставник жели да примени или употреби на часу, морају бити технички исправна и њихова примена потпуно безбедна у односу на наставнике и ученике.

ОБЛИЦИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Савремене дидактичке теорије, теорије учења и развијена образовна технологија омогућавају да се у постојећу организациону основу уносе и флексибилнији облици наставе и учења који омогућају разноврсну структуру ученичких активности у циљу њиховог продуктивног (интелектуалног, креативног и практичног) ангажовања у условима остварене диференцијације и индивидуализације наставе, сједињавања индивидуализованог и заједничког рада и напредовања ученика. У циљу остварења укупних задатака и унапређивања квалитета па самим тим и ефеката наставе, наставници изграђују стратегију наставе комбинујући и примењујући **фронтални, групни и индивидуални рад**, као и осавремењене облике организације наставе и учења као што су: **диференцирана настава, индивидуализована настава, тимска настава, пројектна настава, рад у паровима** и други, уз адекватан избор начина (**система**) **учења: предавачког, програмираног, проблемског, учења путем открића и других.** Сваки наставник у оквиру постојећих услова за наставу предмета који предаје и у сарадњи са члановима радних тимова трага за таквом стратегијом наставе и учења које ће бити оптимална за различите категорије ученика (према њиховим индивидуалним разликама). При том је годишња припрема наставника одлучујућа, јер у тој почетној етапи рада опредељује се шта ће бити обрађено путем предавања и фронталним радом са ученицима, шта индивидуализованом наставом, шта диференцираном наставом по нивоима, шта проблемском наставом (индивидуално и у групи) и сл. Тиме се превазилази слабости предавачко-испитивачке наставе, кампањског учења, нездравог такмичења и индивидуализма и омогућава рационално осамостаљивање ученика у мишљењу и раду.

Фронтални облик рада у настави је истовремени, напоредни рад наставника са свим ученицима у разреду под истим радним условима. То подразумева да се сви ученици стављају пред исте задатке, на истом наставном градиву са истом педагошком стратегијом. Ово је најчешћи облик рада наставника приликом преношења нових информација и нових знања ученицима, али никако и најзаступљенији. У овом облику рада доминира наставник користећи се вербалним методама рада. Предност овог облика је у томе што је економичан јер се може применити у одељењима са релативно великим бројем ученика и што омогућава наставнику да у оквиру расположивог времена обради веће програмске целине и у условима када нема довољно адекватних услова за демонстрирање. Овај рад пружа могућности за стварање одређених емоционалних и

интелектуалних расположења код свих ученика чиме се продубљује доживљај садржаја градива. Међутим, рад са свим ученицима захтева да се настава одмери према "просечном" ученику и у обради градива и у ангажовању, а самим тим не задовољавају се потребе других категорија ученика - обдарених и оних са тешкоћама у учењу или са спорим темпом напредовања. То доводи до сметњи у процесу индивидуализације рада и омета оптималну активизацију ученика.

Индивидуални облик рада са ученицима практикује се уз одговарајућу помоћ наставника, било да се ради на посебном задатку или на задатку који је део општег задатка за разред. Атмосфера индивидуалног рада обезбеђује максималне услове за развој радних и организационих способности ученика, развија самосталности у раду и учењу и има велику мотивационо-активизациону моћ. Примена овог облика наставног рада захтева извесну систематичност, поступност и одговарајућу припрему ученика и наставника. Индивидуални рад може бити усмерен или вођен и слободан, скоро потпуно самосталан рад ученика на часу. У овом облику наставног рада најчешће се примењују лабораторијске и експерименталне методе, методе рада на тексту и на графичким радовима као и комбинација метода показивања и објашњавања, када ученици једни другима или наставнику показују и објашњавају неке законитости, чињенице, теорије. Наставници настоје да што више узимају у обзир карактеристике ученика као појединца (претходна знања, склоности и способности, нивои мотивације и друге особине личности) у обликовању задатака на чијем извршењу треба да се ангажује како би овај облик рада у већој мери добио карактеристике индивидуализованог педагошког поступка.

Групни облик наставног рада је рад са мањим бројем ученика где се наставно градиво обрађује са прецизно подељеним радним задацима и обавезама, а резултати рада дискутују у одељењу. Примена овог облика рада има социолошко, психолошко, педагошко и дидактичко оправдање. Групни рад повећава број непосредно ангажованих и активних ученика у истом моменту, омогућује да ученици заједничким радом стичу знања, вештине и навике. Овакав рад подстиче, усмерава радне облике комуникације, размене и сарадње међу ученицима и између ученика и наставника. Групни рад нужно захтева заједничко планирање, поделу рада, повезивање резултата појединаца у резултате групе и често резултате групе у резултате одељенског колектива. Исходи таквог рада су мера заједничке успешности свих чланова. Све те карактеристике доприносе да наставни процес постаје значајан фактор социјализације ученика. Приликом формирања група води се рачуна да састав чланова групе буде адекватан у односу на циљ; да комуникација буде договорена између чланова, са наставником и другим радним групама. Задаци за групни рад могу бити:

1. истоврсни за сваку групу,
2. диференцирани према садржају када свака група решава друге задатке,
3. диференцирани према интересовању ученика и
4. диференцирани према нивоу знања и способности ученика.

Рад у групи се обавља по следећем редоследу:

- припремна фаза (постављање циља и задатака, подела рада, подела ученика у групе),
- оперативна фаза (реализација задатака, трагање за информацијама, размена искуства и активности међу члановима) и
- верификативна фаза (извештавање, дискусија, усвајање закључака, вредновање).

Групни рад се примењује у корелацији са осталим облицима рада и примењује се када је оправдан, односно рационалан у односу на циљ, задатке и одређене наставне садржаје.

Диференцирана настава. Са становишта опредељења школе да омогући оптимални свестрани развој сваком ученику у настави се уважавају индивидуалне, одлике по способностима, мотивацији, интересовањима, темпу учења, раније стеченом искуству и знању, као и друштвено-културним вредностима средине у којој се ученик развијао. Са дидактичког аспекта ово се постиже различитим мерама диференцијације наставе као и индивидуализацијом процеса учења. Унутрашња диференцијација наставе у једном одељењу (или 2-3 паралелна) подразумева структурирање процеса учења за различите категорије ученика. Диференцирање не значи само организационе мере груписања ученика, већ и диференцирање циљева, садржаја, метода и наставних средстава. Диференцирање има значај како за индивидуализацију у когнитивном развоју личности, тако и за социјални развој ученика. У наставној пракси ове школе појављују се:

1. Спољашње диференцирање наставе која подразумева организацију у којој се ученици из разредне заједнице распоређују у нове хомогене групе бар по једном критеријуму, најчешће према способностима и успеху или, према интересовањима (допунска, додатна и припремна настава, као и секције или флексибилнији повремене облици диференцирања за обраду неке наставне целине при чему наставници раде тимски);

2. Унутрашње диференцирање које је самосталан облик наставне организације унутар одељенске заједнице једног разреда и практикује се у оквиру реализације обавезне и изборне наставе. Унутрашњим диференцирањем циљеви, садржаји, методе итд. прилагођавају се способностима ученика. Поступци унутрашњег диференцирања наставе могу бити:

- социјално диференцирање (групе различите по врсти и обиму),
- методско и медијално диференцирање (избор поступка, средстава и извора знања, зависно од темпа и стила учења);
- тематско диференцирање (прилагођавање садржаја могућностима ученика).

Приликом опредељивања за унутрашњу диференцијацију наставе на наставном часу или у оквиру више часова који обухватају тематску целину наставник мора имати у виду обавезу да обезбеди време потребно да сви ученици усвоје заједничка фундаментална знања и вештине неопходне за даље напредовање, односно примену у занимању; да поред тога ученици који брже напредују и обдарени ученици шире и продубљеније проучавају поједине предмете или области које их интересују; да истовремено, ученицима који теже напредују (избором метода, извора знања, посебном припремом задатака) омогући да усвоје минимум знања и вештина потребних за рад.

Индивидуализована настава. Ученици се у једном одељењу разликују по својим општим и специјалним способностима, по надарености, интересовањима, мотивима, особинама личности, па у вези с тим и у начинима, стилу и брзини учења. Због тога се уместо традиционалне наставе која се обраћа просеку у одељењу практикује прилагођавање наставе могућностима и потребама сваког ученика. Индивидуализована настава значи:

1. узимање у обзир особина свих ученика и разлика међу њима;
2. варирање метода, средстава и поступака према тим разликама;
3. омогућавање напредовања ученика према властитом темпу учења.

Индивидуализацијом се подстичу властите активности ученика у процесу учења па се тако остварује задатак да се ученик научи учењу, да се развија његова унутрашња мотивација, да се постепено откривају-ослобађају његове укупне потенцијалне способности, да он сам открива, увиђа своје способности у разним подручјима рада. Под индивидуалном наставом се подразумева самостално решавање задатка под руководством наставника, али без размене информације међу ученицима. Наставник прати ток, темпо и резултате рада и може да мења, преусмерава своју помоћ у циљу оспособљавања ученика за самосталан рад. За разлику од тога, у индивидуализованом

раду, који се такође практикује у школи, сви ученици решавају исте задатке, а њихов рад и решења су део заједничког задатка целог одељенског колектива. У индивидуализованој настави рад је прилагођен појединцу према његовим способностима и особинама али тако да одговара потребама, жељама и начину мишљења појединаца који у индивидуалном раду учествују. То подразумева обликовање садржаја диференцираних задатака, примену специфичних метода и средстава, извора знања да би се ученицима омогућило развијање сопствених снага и оригиналности уз уважавање њиховог ритма рада, стила рада, афективних реакција и других чинилаца као што су премореност, породичне околности у којима живи и сл. Индивидуализована настава је нашла место у раду ове школе, зато што омогућава:

- прилагодљивост на све предмете и на узраст ученика са којима радимо;
- може да се примени на разним степенима савладаности наставе;
- више од осталих облика доприноси развијању позитивних ставова према учењу;
- развија иницијативу, унутрашњу мотивацију;
- упознавање својих могућности и управљање саморазвоја ученика;
- потпунију контролу услова рада, па према томе долази и до бољих општих ефеката;
- више времена да ученик сагледа шта се и како учи;
- боље управљање напредовањем ученика;
- препознавање потребе за пружањем помоћи у превазилажењу тешкоћа;
- варирање садржинине, метода и извора учења према њиховој ефикасности;
- предвиђање исхода наставе.

Поједини ефекти индивидуализације остварују се разним начинима организовања наставе, нпр, индивидуализованим радом ученика на диференцираним задацима (са или без наставних листића); групним радом са унутрашњом диференцијацијом задатака; самосталним радом на програмираном и полупрограмираном материјалу; учењем путем открића и решавањем проблема. При спровођењу индивидуализације наставе води се рачуна о избегавању ризика од интелектуалне, емоционалне и моралне изолованости појединог ученика. Стога се индивидуализација наставе повезује са разним облицима наставе који обезбеђују учење у условима социјалне комуникације и кооперације.

Тимска настава у којој два или више наставника и њихови сарадници координирају рад на реализацији програма једне веће по узрасту (или образовном нивоу) уједначене групе (нпр. нише одељења истог разреда), радећи на оним деловима програма или активност за које су стручно највише заинтересовани и оспособљени. Тим заједнички реализује поједине програме или теме: планира, изводи и вреднује активности ученика, организује наставу и припрема садржаје, задатке и сл. који одговарају њиховим потребама и могућностима и на тај начин настоји да рационализује рад и учини га ефикаснијим. Поред групног организовања ученика и наставника тимску наставу карактерише флексибилно распоређивање наставних садржаја и коришћење времена као и интезиван стручни приступ обради садржаја уз употребу савремених наставних средстава. Тимска настава се одвија:

а) у великим групама (више одељења једног разреда) у којима доминира наставник стручњак из тима или доведен изван школе. Често се ради о темама које подстичу развијање здравих стилова живота, развијање еколошке свести или обраду неких друштвено важних тема. Рад у великим групама се практикује за предавања, увођење у веће целине, тумачења, систематизацију, закључна разматрања, приказивање филмова, подношење извештаја о истраживањима и сл, најчешће у оквиру факултативних и слободних активности;

б) у средњим и малим групама које се формирају после увођења ученика у рад у виду хетерогених група (30 до 35 ученика). У тим групама се остварује рад на материјалу, вежбање и утврђивање да би се после проверавања ученици делили у хомогене групе, где број ученика варира све до малих група у којима се рад диференцира

према ученицима који су више напредовали, према онима који заостају, док трећи продужавају са учењем на истом материјалу;

ц) тимска настава се када је то неизбежно диференцира све до самосталног и индивидуализованог рада ученика.

Тимски рад се односи и на формирање тима наставника који почиње планирањем почетком школске године. Наставници се опредељују за тимски рад на обради комплексних, сложених, интердисциплинарних тема да би омогућили ученицима што боље схватање појава и њихову узрочно-последичну повезаност и међузависност. Тим разматра ко о појединим аспектима теме може најстручније да излаже свим ученицима, опредељује се за одређена наставна средства, често аудио-визуелна (филмове, презентације, пројекције и слично, што одговара раду са великом групом); договара се о раду у одељењу у малим групама; предвиђа које додатне активности (експерименте и слично) ће остварити у додатном раду, а шта у слободним активностима.

Пројектна настава је проблемски и истраживачки усмерена настава, поткрепљена ученичким истраживачким радовима. Као што и сам назив говори, пројектна настава је модел наставе организован око пројекта. Резултат овог пројекта требало би да буде продукт који има јасну употребну и/или васпитну вредност. У изради пројекта у оквиру пројектне наставе учествују не само наставници и ученици, који деле заједничку активност, већ и окружење, пре свега у виду експерата који помажу ученицима у изради пројекта. Изабрани пројекат може да задовољи захтеве пројектне наставе уколико:

- је усмерен на остваривање исхода у програму наставе и учења
- су сви ученици ангажовани
- предвиђа различите облике рада: у групи, у пару, индивидуално
- успоставља партнерски однос између ученика и наставника
- отвара простор за истраживачки рад
- је усмерен на развој међупредметних компетенција
- ученици могу да презентују процес и/или продукт
- подразумева рефлексiju, евалуацију и вредновање.

Пројектна настава се разликује од осталих облика наставе пре свега по томе што подразумева сложенији задатак који захтева пажљиво планирање, односно квалитетно утрошено време током кога се ради на изради пројекта. Неизоставно, овај процес укључује коришћење савремених технологија и резултира продуктом који је, као и сам процес, подложен евалуацији услед постојања објективних критеријума мерљивости. Ученици имају вишеструку корист од овог модела наставе, будући да она:

- захтева сарадњу између ученика
- обезбеђује учење са разумевањем
- захтева разноврсне активности ученика
- развија организационе, социјалне и комуникацијске вештине
- обезбеђује могућност управљања сопственим процесом учења.

Од наставника се очекује да своју улогу прилагоде захтевима пројектне наставе.

Они:

- постају сарадници и подршка у процесу учења
- подстичу осмишљавање изазовних задатака
- промишљају и предвиђају могуће изазове и тешкоће
- престају да буду кључни извор знања и информација
- преузимају улогу координатора и критичког пријатеља.

Процес пројектне наставе се састоји из неколико фаза. Најпре, у циљу конкретизације теме, циља и активности које ће бити спроведене, обавља се планирање рада. Потом, ради се на реализацији пројектних активности, које доводе до израде

продукта, који се у трећој фази презентује/промовише. На крају, врши се евалуација како самог продукта, тако и процеса који је довео до израде финалног продукта. Читав процес пројектне наставе требало би да има позитиван ефекат на развој ученика, операционализован пре свега у следећим исходима:

- осамостаљивање ученика у процесу рада и учења
- развој личне одговорности
- развој социјалних и комуникацијских вештина које јачају самопоуздање ученика
- способност самосталног доношења одлука
- стицање дуготрајног знања, вештина и навика применљивих у свакодневном животу
- развијање критичког односа према личном и туђем раду
- способност решавања проблема
- могућност систематичнијег овладавања градивом.

Програмирана настава настаје из тежње за рационализацијом процеса учења, односно из потребе да се процес учења учини што активнијим, да се контролише и да се унапред могу предвидети његови ефекти. То је довело до програмирања наставних садржаја путем врло кратких корака. Програмирана настава и програмирано учење полази од претпоставке да процес учења има три битне фазе:

1. контакт ученика са чињеницама односно информацијама које треба усвојити (у класичној настави то је када наставник предаје, изводи вежбе, ученик учи из уџбеника, приручника, литературе, слуша радио, снимљена предавања, CD, гледа филмове);

2. властита активност ученика на градиву које треба усвојити, научити (на том градиву ученик треба да ради, да га употребљава у различитим варијантама примене);

3. повратна информација о успешности или неуспешности учениковог рада на градиву.

У традиционалној, предавачкој настави битна је прва етапа. Програм се сматра реализованим ако је наставник са ученицима "прешао градиво". Изостаје ученикова самостална активност на градиву (или се овај најбитнији део пребацује за домаћи рад где ученик ради без наставникове помоћи и усмеравања), а повратну информацију која у психолошком смислу представља поткрепљење (позитивно или негативно зависно од одговора) ученик добија тек приликом врло ретких одговора за оцену. Програмирана настава изводи се уз помоћ програмираног материјала (software-a) који може бити израђен за део градива једног предмета у виду програмираног наставног материјала, могу бити програмиране само поједине теме, или наставне јединице, а програмирани материјали се уграђују у компјутере или се израђују штампањем. Програмирање је активност која захтева врло стручно структурирање садржаја по кратким корацима - чланцима и секвенцама - који обезбеђују логички редослед и поступност у учењу на најлакши и најбржи начин. При том је у сваком чланку или за више чланака истовремено обезбеђен целовит процес учења: 1. припрема, 2. обрада новог (информисање), понављање и вежбање и 3. проверавање, односно повратна информација.

Сваки рад па и програмирано учење подразумева припрему ученика коју врши наставник (тумачи како се ради на програмираним материјалима) или се упутство даје уз програмирани материјал. Усвајање и запамћивање информација је услов за решавање задатака који могу бити једноставнији и сложенији (када обухвата више информација из претходних чланака односно постепено води до општих појмова). Иако програмирање није много заступљено, чешће је у употреби делимично програмирање за које се оспособљавају и ученици. Циљ је да се у наставу уноси што више самосталног рада, активности, двосмерне комуникације и да ученици добијају чешћу повратну информацију. У нашој школи практикују се два приступа полупрограмираног учења:

1. наставник по краћим деоницама излаже градиво, води разговор са ученицима из којег следе закључци, или пројектује информације путем дигиталног пројектора, филма и слично, затим за сваки део варира питања за вежбање и на крају у целини проверава резултате петоминутним тестом (или пребројавањем тачних одговора, дизањем руке);

2. други облик полупрограмираног учења је самосталан рад ученика са уџбеником. То су радни уџбеници који пре свега имају прегледно структуриран основни текст за графичким истицањем битног, затим вежбе, дискусиона питања, табеларне прегледе и друго, а понеки и краћи испити знања након обрађене теме. Правилно решење задатака даје се или у уџбенику или их саопштава наставник. На основу рада са таквим уџбеником ученик се уводи у поступке рада на сваком другом тексту, издвајања и запамћивања чињеница, уочавања проблема, мисаоног повезивања чињеница и генерализације, односно у самопрограмирање.

Проблемска настава као вид активног учења подразумева организацију наставе која се заснива на структурирању градива кроз постављање централног проблема на коме се током учења ради, на комуникацији ученика и наставника, коришћењу виших когнитивних процеса и уважавању претходних знања и искуства ученика. Проблемски организована настава одвија се кроз следеће фазе:

- постављање проблема где наставник ученицима излаже задатак у проблемском облику и упућује их да уоче проблем. Ученици потом из раније стечених знања траже она која им могу помоћи у решавању постављеног проблема, односно задатка. Да би извршили селекцију знања разговарају са наставником који им даје одговарајуће смернице у тражењу решења;

- у другој фази рада ученици бирају могуће начине решавања и уз помоћ наставниковог вођења проверавају њихову истинитост. У случају неуспеха траже се и проверавају нови начини. У току постављања и проверавања истинитости хипотезе наставник, посебно у ситуацији погрешног рада, ученицима поставља додатна, пре свега подстицајна, питања чији је задатак да ученике усмери ка решењу. Често наставник води ученике до решења тако да централни проблем рашчлани на низ мањих чији поступни след решења доводи до главног решења;

- провера утврђеног решења у пракси је завршна фаза рада. Процес учења се завршава доношењем коначног суда.

Овакав облик организације наставе доприноси мотивацији ученика, повећава њихову активност чиме се постиже и већи ефекат у остваривању васпитно-образовних задатака наставе, а пре свега:

а) развијање унутрашње мотивације код ученика - мотив радозналости, постигнућа, самоактуализације и др,

б) активирање мисаоних процеса (анализе, синтезе, апстракције, генерализације и сл.) као и

в) развој креативних компоненти мишљења (флуентност, оригиналност, флексибилност, осетљивост за проблеме и др).

На овај начин сам наставни процес је привлачнији и интересантнији, а ученици се оспособљавају за самостални рад. Успех коришћења проблемске наставе зависи од узраста, мотивисаности, претходних знања и искуства ученика, као и од припремљености и мотивисаности наставника. Зато се наставници темељно припремају, а припрема обухвата: избор и планирање наставних тема односно наставних јединица за примену проблемске наставе, избор проблема и припрема вођења ученика за њихово решавање, утврђивање начина мотивације ученика, припрема дидактичког материјала и наставних средстава.

Учење путем открића, односно учење путем истраживања којим се остварује напредак посебним начином вођења ученика да релативно самостално открију нове

принципе, правила и законе, да структурирају чињенице које уче и да упознају методе решавања различитих проблема. Ова врста рада ефикасна је у случајевима откривања нових принципа и појмова, при организовању чињеница у структуре односно када је могуће секвенцијално обрађивати одређене садржаје. Реч је о малим открићима, за разлику од концептуалних инвенција, које нису предмет учења путем открића у настави. Процес откривања је резултат индуктивног и дедуктивног мишљења, при чему су наставникове инструкције основни инструмент усмеравања активности ученика. Реч је о релативно самосталном упознавању од стране ученика са новим чињеницама и генерализацијама које му раније ни на један начин нису саопштене. У процесу примене ове врсте учења доминирају трагачке и хеуристичке активности ученика при усвајању општих правила учења, метода решавања проблема и постепено улажење у процес сазнавања. Настава у чијој је основи учење путем открића утиче на:

- развијање интелектуалних способности ученика,
- развијање унутрашње мотивације и истраживачког стила код ученика,
- непрекидно буди радозналост,
- условљава бољу ретенцију и трансфер стечених знања,
- активира ученике и непосредно развија њихову способност за решавање проблема, стицање нових информација и др.

Приликом припремања градива и ученика за учење путем открића правилно се бирају инструкције које треба да подстичу развој индивидуалних диспозиција ученика, да усмеравају активност на структурирању знања на специфичан начин, доприносе да се материјал проучава у секвенцама и обезбеђују повратне информације ученика у процесу трагачких активности. При креирању секвенци за проучавање предност треба давати оним садржајима који чине окосницу појмова структуре датог предмета, посебно доприносе разумевању основних поставки, начела и принципа.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ОБРАЗОВАЊА ЗА СВЕ ТИПОВЕ ГИМНАЗИЈА

први разред	
филолошко одељење	настава се реализује према Службеном гласнику
рачунарско одељење	настава се реализује према Службеном гласнику
општи смер	настава се реализује према Службеном гласнику
друштвено-језички смер	настава се реализује према Службеном гласнику
природно-математички смер	настава се реализује према Службеном гласнику
други разред	
филолошко одељење	настава се реализује према Службеном гласнику
рачунарско одељење	настава се реализује према Службеном гласнику
општи смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
друштвено-језички смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
природно-математички смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
трећи разред	
филолошко одељење	настава се реализује према Службеном гласнику и допуни Гласника
рачунарско одељење	настава се реализује према Службеном гласнику и допуни Гласника
општи смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
друштвено-језички смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
природно-математички смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
четврти разред	
филолошко одељење	настава се реализује према Службеном гласнику
рачунарско одељење	/ http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/viewdoc?uuid=528f00be-5179-44c6-a902-4480364de291&actid=1009603&doctype=og
општи смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
друштвено-језички смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника
природно-математички смер	настава се реализује према Службеном гласнику и измени Гласника

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ

На основу члана 24. Закона о средњем образовању и васпитању, допунски и припремни рад се организују уколико се у току школске године укаже потреба.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунски рад се организује за ученике који стално или повремено заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја у редовној настави.

Циљ допунске наставе је да омогући ученицима који заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја да се лакше укључују у редовни васпитно-образовни процес.

Задаци:

- ближе одређивање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате;
- савлађивање овако утврђених садржаја треба више ускладити са потребама и могућностима ученика за које се организује овакав рад;
- пружање помоћи ученицима да се лакше уклопе у редовну наставу и праћење њиховог напретка.

ПРИПРЕМНА НАСТАВА

Припремни рад се остварује за ученике који полажу разредни или поправни испит и за ванредне ученике. Припремни рад се организује, по правилу, у августовском испитном року, изузев за ученике завршног разреда за које се организује у јунском испитном року.

Садржаји су идентични прописаном наставном плану и програму. Избор, ширина и дубина обраде, као и дидактичко-методички поступци, у овим облицима рада су, више него обично, под утицајем индивидуалних карактеристика ученика укључених у допунски и припремни рад.

ДОДАТНА НАСТАВА

Циљ додатног рада је да омогући одабраним и талентованим ученицима да прошире и да продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самостални рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задаци:

- задовољавање индивидуалних особености ученика, склоности, интересовања, способности за учење;

- подстицање индивидуалног развоја ученика (адекватног темпа), пре свега њихових интелектуалних карактеристика, што омогућава брже напредовање ученика (акцелерација);

- проширивање и продубљивање обима и садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовање и способности;

- груписање ученика према способностима и интересовањима чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада;

- идентификовање обдарених и талентованих ученика.

Садржаји додатног рада полазе од редовног плана и програма, али се, сходно интересовањима и потребама ученика, проширују, продубљују и допуњују новим садржајима, одређених наука, и као такви важе само за ученике обухваћене овим обликом рада. Самим тим, садржаји додатног рада су индивидуализовани, како у односу на ученика, тако и у односу на наставника.

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА / СЕКЦИЈА

	Време реализације	Начин реализације	Координатори активности
Србистика	Током школске године, поводом конкурса и смотри и школских академија	Организација, делегирање послова, радионичарски рад, припремање, реализација и презентација	Стручно веће наставника српског језика и књижевности
Љубитељи страних језика	Током школске године, поводом конкурса и смотри	Организација, делегирање послова, радионичарски рад, припремање, реализација и презентација	Стручно веће наставника страних језика
Природне науке	Током школске године, поводом конкурса и смотри	Организација, делегирање послова, радионичарски рад, припремање, реализација и презентација	Стручно веће наставника математике, хемије, биологије, физике и географије
Друштвене науке	Током школске године, поводом	Организација, делегирање послова,	Стручно веће наставника психологије,

	конкурса и смотри	радионичарски рад, припремање, реализација и презентација	социологије и филозофије
Спорт и здравље	Током школске године, поводом конкурса и смотри	Организација, делегирање послова, радионичарски рад, припремање, реализација и презентација	Стручно веће наставника физичког и здравственог васпитања
Парламент, пројекти	Током школске године	Организација, делегирање послова, радионичарски рад, припремање, реализација и презентација	Координатор парламента, наставници

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКИХ СТАРЕШИНА

Програм рада одељењских старешина спада у групу васпитних програма који се у школи спровode, а пре свега у циљу подршке развоју личности ученика и неговања сарадње са родитељима. Одељењске старешине координирају радом одељења и одељењског већа. Они свој програм реализују кроз одржавање часова одељењског старешине, одржавање родитељских састанака, сазивање и вођење одељењских већа, консултације и саветовање са ученицима, родитељима, стручним сарадницима, директором и предметним наставницима.

Тематске целине програма рада одељењских старешина су:

1. креирање програма, активности и акција одељењске заједнице;
2. праћење укупног наставног процеса за одељење – реализације, постигнућа, редовност вредновања знања, стагнације у напредовању, потребе за додатном подршком;
3. подршка образовном напредовању ученика: подучавање или информисање о техникама учења, планирању времена, циљевима;
4. информисање родитеља на редовним и ванредним родитељским састанцима, као и у индивидуалним контактима са њима;
5. прикупљање, израђивање, класификовање документације о ученицима и њиховим активностима;
6. подстицање ученика на вођење личног портфолиа;
7. контролисање општег стања одељења, безбедности ученика и поштовања права ученика;
8. спровођење појачаног васпитног рада са ученицима;
9. саветовање у вези са професионалном оријентацијом;
10. подстицање развоја емоционалне и социјалне зрелости различитим облицима, информисања, саветовања, дискусије;
11. подстицање развијања позитивних друштвених вредности;
12. пружање помоћи и подршке ученицима, родитељима, предметним наставницима.

ДЕЦЕМБАР	<ul style="list-style-type: none"> • Утврђивање разлога неуспеха из појединих предмета • Припрема одељењског већа • Разговор са ученицима о организованом коришћењу слободног времена • Рад на педагошкој документацији • Припреме за прославу Школске славе • Подела ђачких књижица на крају првог полугодишта • Изборна тема – Проблеми у понашању, разговор о штетности дувана, алкохола и наркотика • Сарадња са родтељима 	<p>I, II, III, IV</p> <p>I, II, III, IV</p> <p>I, II, III, IV</p> <p>I, II, III, IV</p> <p>I, II, III, IV</p> <p>I, II</p>
ЈАНУАР	<ul style="list-style-type: none"> • Рад на педагошкој документацији • Прослава школске славе • Сарадња са педагогом • Реализација изборна теме • Сарадња са родитељима 	I, II, III, IV
ФЕБРУАР	<ul style="list-style-type: none"> • Седнице по потреби • Родитељски састанак • Разговор о изостајању са наставе – узроци и предлог мера • Укључивање ученика у припрему програма за Дан школе • Разговор са ученицима о систему вредности младих и моралним нормама • Реализација изборне тема • Рад на педагошкој документацији 	I, II, III, IV
МАРТ АПРИЛ	<ul style="list-style-type: none"> • Рад на здравственој превенцији ученика • Рад на каријерном вођењу и саветовању ученика ученика • Припрема и прослава Дана школе • Рад на педагошкој документацији • Родитељски састанак • Реализација изборних тема 	I, II, III, IV
МАЈ	<ul style="list-style-type: none"> • Организација матурског испита • Припрема седница одељењског већа • Рад на педагошкој документацији • Сарадња са библиотекарском ради утврђивања ученика који дугују књиге • Анализа изостајања ученика и евидентирање ученика за разредни испит 	I, II, III, IV
ЈУН	<ul style="list-style-type: none"> • Организовање разредних испита • Подела сведочанства и ђачких књижица • Седница одељењског већа • Рад на педагошкој документацији • Анализа успеха и понашања ученика на крају наставне године • Организација разредних и поправних испита 	I, II, III, IV
ЈУЛ	<ul style="list-style-type: none"> • Упис ученика у први разред 	I

АВГУСТ	<ul style="list-style-type: none"> • Упис ученика у наредни разред I, II, III, IV • Сређивање педагошке документације • Подела сведочанства и ђачких књижица • Састанци стручних већа са педагогом и директором • Састанци стручна већа – рад на припреми за нову школску годину • Рад на изради делова Годишњег програма рада школе 	I, II, III, IV
--------	--	----------------

ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА И ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДУХ

Школа у оквиру својих обавезних наставних предмета, грађанског васпитања као изборног предмета, као и кроз факултативне активности развија способности ученика за препознавање проблема, вештине планирања акција за решавање проблема, удруживање и тимски рад, подстиче самоиницијативу и предузетнички дух ученика.

	Циљ	Активност	Носилац активности
1.	Развијање способности за препознавање проблема	<ul style="list-style-type: none"> - Анализа поштовања права ученика; - Дебате о друштвеним проблемима (дискриминација и сл); - Анкетирање ученика о интересовањима и предлозима секција чији рад треба покренути у школи. 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставници грађанског васпитања на часовима обавезне наставе у II разреду; - Одељењске старешине и стручни сарадници, психолог и педагог
2.	Развијање вештине планирања акција за решавање проблема	<ul style="list-style-type: none"> - Израда плана акције, нацрта пројекта и реализација пројекта у оквиру наставе ГВ за II разред; - Израда годишњег плана рада Ђачког парламента; - Подстицање на праћење сајтова на којима се објављују конкурси за ђачке пројекте. 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставници грађанског васпитања; - Председник Ђачког парламента уз подршку директора и стручног сарадника, психолога; - Стручни сарадник, психолог, наставници грађанског васпитања, други предметни наставници

3.	Развијање вештине за тимски рад, конструктивну комуникацију, толеранцију, поделу дужности и одговорности	<ul style="list-style-type: none"> - Групни облик рада у оквиру обавезне и изборне наставе - грађанског васпитања, биологије, хемије, латинског језика, географије, историје; - Организовање група ученика склоних физици, хемији и биологији ради израде демонстрација огледа на НОУ фест-у; - Организовање тимова вршњачких едукатора за промоцију здравих стилова живота и вршњачку медијацију. 	<ul style="list-style-type: none"> - Предметни наставници; - Стручно веће за природне науке у оквиру припреме НОУ фест-а; - Стручни сарадници, педагог и психолог.
4.	Подстицање самоиницијативе ученика	<ul style="list-style-type: none"> - Подршка акцијама ђачког парламента; - Израда пројеката и аплицирање код донатора; - Похваљивање ученика који покрећу иницијативе за школске акције. 	<ul style="list-style-type: none"> - Предметни наставници, стручни сарадници и директор према својим личним компетенцијама и афинитетима; - Наставничко веће на предлог одељењског старешине.
5.	Развијање предузетничког духа ученика	<ul style="list-style-type: none"> - Подршка организовању спортских турнира; - Пружање помоћи у организовању хуманитарних акција; - Волонтирање ученика у локалним фирмама ради прикупљања средстава за реализацију пројеката. 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставници физичког васпитања; - Директор; - Стручни сарадник, психолог.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Културне активности школе ће се реализовати кроз активности ученика и наставника, у сарадњи са локалном самоуправом, културним институцијама у граду и земљи. Школа има сталну сарадњу са Народном библиотеком „Радислав Никчевић“ у Јагодини, као и Градским позориштем у Јагодини (сваког четвртка ученици посећују позоришне представе по повлашћеним ценама карата).

Циљ ових активности је промоција културе и уметности, промоција школе, примена знања и вештина стечених у школи и ван ње, развијање естетских вредности и навика, јачање самопоуздања и вештине у јавном наступу, омогућавање испољавање уметничких талената ученика, унапређење етоса, унапређење сарадње са родитељима.

	АКТИВНОСТ/ТЕМА	Време и место реализације	Сарадници
1.	<ul style="list-style-type: none"> - Европски Дан језика - Ноћ истраживача - Екскурзија (4. разред) 	<p>26. септембар (Гимназија)</p> <p>28. и 29. септембар (Гимназија)</p>	СВ страних језика, СВ за друштвене науке;
2.	<ul style="list-style-type: none"> - Међународни сајам књига; - Обележавање годишњице рођења Петра Петровића Његоша (сарадња са Народном библиотеком) - Литерарно такмичење „Јара Лабуд“ које организује Градска библиотека - Екскурзија (3. разред) -Посета Београдском Универзитету 	<p>Октобар (Београд)</p> <p>(Градска библиотека)</p>	СВ за језик и комуникацију; СВ страних језика; Одељенске старешине; наставници; Наставничко веће; Одељењске старешине;
3.	<ul style="list-style-type: none"> - 120 година Црњанског -Посета Универзитету у Новом Саду 	<p>Новембар (Гимназија, Педагошки факултет, Народна библиотека) Нови Сад</p>	Културни центар; Педагошки факултет; Музичка школа; Народна библиотека; Стручна већа и разредне старешине
4.	<ul style="list-style-type: none"> - Припреме и разрада програма за обележавање Дана Св. Саве (Свечана Академија у Гимназији и Културном центру) 	<p>Децембар (Гимназија, Културни центар)</p>	СВ и ученици, чланови секција; Сарадња са Црквена општином
5.	<ul style="list-style-type: none"> - Дан Светог Саве 	<p>Јануар (Хол школе)</p>	СВ српског и страних језика, уметности и друштвених наука;

6.	- Вече страних језика - Дан књиге (сарадња са библиотеком) - Вече љубавне поезије	Фебруар (Хол школе)	СВ страних језика; СВ за уметност (проф. музичког) СВ за српски језик;
7.	- Такмичење рецитатора - Дан школе	Март (Гимназија)	СВ за српски језик; Драмска секција;
8.	- Посете страним културним центрима у Београду (Гете институту, Француском културном центру, библиотеци Сервантес, Британском савету, Америчком кутку) -Посета Конаку кнегиње Љубице -Читање и организовање књижевне вечери (читање радова ученика)	Април (Београд) (Гимназија)	СВ за језик и комуникацију; СВ за друштвене науке;
9.	-Посета Филолошком факултету у Нишу -Ноћ музеја -Позоришна представа/ Опера/Мјузикл (избор)	Мај (Ниш) (Београд)	СВ страних језика; СВ за српски језик и друштвене науке;
Током целе године посете културним дешавањима на нивоу града: Музеј, Библиотека, Културни центар			

ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА

У саставу стручног тима за каријерно вођење и саветовање налазе се стручни сарадник, психолог, наставник психологије, наставници грђанског васпитања и одељењске старешине 4. разреда, док у извођењу учествују непосредно сви чланови колектива.

Каријерно вођење и саветовање ученика у школи одвија се током целе школске године, и то, кроз наставне и ваннаставне активности и кроз посебне облике рада на каријерном вођењу и саветовању ученика. Циљ рада на каријерном вођењу и саветовању ученика у средњој школи је подстицање професионалног развоја ученика и пружање помоћи појединцу да формира реалну слику о својим способностима, особинама

личности, интересовањима и да у односу на садржај, услове и захтеве појединих образовних профила и занимања што успешније планира свој развој.

Активности везане за каријерно вођење обухватају професионално информисање, професионално васпитање и праћење развоја ученика. У оквиру професионалног информисања, школски педагог, школски психолог, професор психологије и други предметни наставници уз редован програм из својих стручних области пружају обавештења о карактеристикама појединих занимања.

Посебна пажња посвећује се професионалном васпитању. Професионални развој се прати кроз рад одељенских заједница и одељенских старешина као и кроз редован програм психологије и грађанског васпитања у другом разреду. За ученике који постижу посебне резултате из појединих области предвиђена је сарадња са ИС Петница, где ће у оквиру семинара имати могућност да се упознају са бројним занимањима. У оквиру професионалног информисања планира се презентација виших школа и факултета из републике. Континуиран и систематски рад на каријерном вођењу и саветовању ученика наше школе спроводи се кроз следеће садржаје:

Време	Активности	Начин реализације	Носиоци реализације
Током школске године	Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем стичу реалну слику о својим могућностима, способностима и интересовањима, и да на основу тога доносе зреле проф. одлуке	Разговор, консултације, информације путем часова редовне и додатне наставе, радом у секцијама	Одељењски старешина, предметни наставници, школски педагог, психолог професори грађанског васпитања
Током школске године	Подстицање ученика свих разреда да сопственим активностима и залагањем стичу потребне информације о раду и занимањима у систему образовања, као и кадровским потребама у систему запошљавања	Разговор, консултације, информације путем огласних табли, памфлета, летака, путем интернет мреже.	Одељењски старешина, предметни наставници, школски педагог, психолог родитељи, професори грађанског васпитања

Током школске године	Праћење усклађености развоја личности ученика и испољених професионалних жеља	Посматрање и праћење резултата рада ученика	Одељењски старешина, предметни наставници, школски педагог, психолог родитељи, професори грађанског васпитања
Током школске године	Предузимање мера за рад са ученицима који постижу натпросечне резултате на основу праћења постигнућа ученика	Путем додатног рада, секција, припрема за такмичења свих нивоа, слањем у ИС Петницу	Предметни наставници
Током школске године	На часовима одељенског старешине и одељењске заједнице ученици ће кроз слободне дискусије размењивати информације о могућностима и захтевима у овој области, изражавати своје евентуалне дилеме и сл.	Разговор, дискусија, информације о уписним квотама	Одељењски колектив, одељењски старешина
Друго полугодиште	Обука ученика за састављање CV-а на часовима рачунарства и информатике и грађанског васпитања	Увид у документацију, анализа и бележење података	Професори рачунарства и информатике и проф. грађанског васпитања
Током школске године	Формирање "информативног кутка" са актуелним информацијама о могућностима наставка школовања преко плаката, брошура, линкова и друго	Оглашавање битних информација о факултетима и вишим школама	Професори рачунарства и информатике, школски педагог и психолог

Током школске године	Ученицима трећег и четвог разреда биће омогућено да се упознају са условима уписа и студирања кроз презентацију факултета и виших школа које организују овај вид професионалног информисања ученика	Непосредан сусрет са представницима факултета и виших школа (предавања и презентације)	Школски педагог, школски психолог директор школе, предметни наставници
Током школске године	Информисање ученика о тренутним кадровским потребама, проходности и условима уписа на поједине виши школе и факултете;	Прикупљање података, анализа и бележење, информисање ученика	Директор школе, школски педагог и школски психолог
Током школске године	Индивидуални саветодавни рад са неопредељеним ученицима и њиховим родитељима	Разговор, консултације, увид у пропратне информаторе, летке...	Предметни наставници, одељењски старешина, психолог и педагог школе
Током школске године	Прикупљање релевантних података о постигнутим успесима приликом уписа матураната на факултете	Увид у документацију, анализа и бележење података	Одељењске старешине, директор школе, школски педагог
Друго полугодиште	Презентација резултата проходности бивших генерација приликом уписа на факултете и више школе матурантима	Разговор са ученицима	Одељењске старешине, директор школе, психолог школе

Током школске године	Презентација Гимназије „Светозар Марковић“ у свим основним школама у граду и околини.	Филм о школи, леци, брошуре, усмено извештавање	Директор школе, наставници, ученици
----------------------	---	---	-------------------------------------

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Програм заштите животне средине чији је основни циљ развијање еколошке свести и усвајање еколошких вредности код ученика спроводиће се кроз активности еколошке секције школе, наставника биологије, али и свих предметних наставника, стручних сарадника, осталих запослених, као и родитеља и локалне заједнице.

1. област Програм естетског обликовања школског простора

Активност	Време реализације	Реализатор
Опремање школских ходника паноима, радовима, сликама	Октобар Фебруар	Наставници и ученици
Уређење школских учионица	Септембар	Одељењске старешине, родитељи и ученици
Организовање изложбе уметничких радова	Април	Наст. ликовне културе, талентовани ученици

2. област Програм еколошког уређења школске средине

Активност	Време реализације	Реализатор
<u>Обликовање живог кутка</u> у кабинетима, гајење биљака, озелењавање учионица, ходника; Организовање акција <u>прикупљања саксијског</u> биља за школски простор; Организовање акција <u>чишћења школског</u> простора и зелених површина	Током школске године	Чланови биолошке секције Наставници биологије Заинтересовани ученици и наставници
Сређивање летње учионице.	Април	Еколошка секција
Сређивање школских терена и простора	Септембар Април	Наст. физичког и ученици

3. област План и програм хигијенског уређивања школске средине

Активност	Време реализације	Реализатор
Чишћење учионица, ходника и санитарних	Дневно	Помоћно особље

чворова		
Чишћење дворишта	Дневно	Помоћно особље
Прање прозора и школског намештаја	Недељно	Помоћно особље

4. област План и програм учешћа школе у акцијама локалне самоуправе у области екологије и заштите животне средине

Активност	Време реализације	Реализатор
Организовање акција чишћења локација и зелених површина у граду, од значаја за локално становништво	Април-јун	Чланови биолошке секције Ученици добровољци Еколошка канцеларија општине Јагодина Наставници
Обележавање битних СВЕТСКИХ ДАНА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ и обележавање акције ОЧИСТИМО СРБИЈУ	Јун	Чланови биолошке секције Ученици добровољци Еколошка канцеларија општине Јагодина Наставници

5. област План и програм учешћа школе у истраживачким еколошким пројектима у циљу добијања награда и промоција школе и њених ресурса

Активност	Време реализације	реализатор
Истраживачки радови по објављеним конкурсима еколошкох организација и институција	Током године	Ђачки парламент Чланови еколошке секције Наставници Директор Психолог

6. област План и програм организовања трибина од стране Еколошких институција и факултета

Активност	Време реализације	Реализатор
Трибине	Током године по договору	Еколошка институција Ђачки парламент Биолошка (еколошка) секција; Ученици

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ И ПРЕВЕНЦИЈЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Овај програм је израђен на основу обавезујућег Посебног протокола Министарства просвете за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у васпитно-образовним установама. Основна идеја програма је развијање одговорности свих да реагују у ситуацијама насиља или сумњи на насиље. Програм предвиђа разраду превентивних и интервентних активности на нивоу школе у које треба да буду укључени сви расположиви ресурси. Помоћ у реализацији програма биће видео надзор у школи, присуство школског полицајца и редовна дежурства чувара школе и наставника.

Циљеви превенције су: укључивање свих интересних група у бављење овим проблемом, повећање осетљивости за препознавање и реаговање на насиље, стварање климе прихватања и поверења, као и дефинисање процедура и поступака за реаговање на насиље.

Задаци интервентних активности су: спровођење процедура реаговања у ситуацијама насиља, успостављање система ефикасне заштите, праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите, ублажавање и отклањање последица насиља.

Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања се бави следећим активностима у области ПРЕВЕНЦИЈЕ:

1. Едукација и информисање

	Превентивне активности	Облик и методе рада	Носиоци активности	Временска динамика
1.	Информисање новозапослених о правима ученика на заштиту од свих облика насиља и о Посебном протоколу о заштити деце од насиља	Презентација и разговор	Стручни сарадник, психолог	Септембар
2.	Подсећање свих запослених на права деце на заштиту од дискриминације, насиља, занемаривања и злостављања	Диккусија на седници НВ	Директор	Септембар
3.	Унапређење вештина комуникације	Радионица за наставнике	Наставник грађанског васпитања	До краја 1. полугодишта
4.	Унапређење вештана решавања сукоба	Радионица за наставнике	Наставник грађанског васпитања	До краја 2. полугодишта

5.	Учешће у процесу појачаног васпитног рада са ученицима као стандардне процедуре у случајевима кршења правила понашања	Праћење поштовања процедуре појачаног васпитног рада	Директор и секретар	Од октобра до краја школске године
6.	Едуковање ученика за препознавање и пријављивање насиља и упознавање ученика са појмом дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања деце, врстама облицима појављивања, као и Посебним протоколом о заштити деце од насиља	Са ученицима 1. разреда едукативне радионице	Стручни сарадник, психолог	Октобар
		Са ученицима 2, 3. и 4. разреда структурирани разговор	Одељењске старешине	Октобар на часу одељењског старешине
7.	Информисање родитеља о Посебном протоколу за заштиту деце од насиља и мотивисање за препознавање и пријављивање насиља	Информисање на родитељским састанцима	Одељењске старешине	Септембар и новембар (1. родитељски и/или родитељски на тромесечју)
8.	Психолошка радионица о проблему дискриминације за ученике 3. и 4. разреда	Дебата	Наставник психологије	Новембар
9.	Подстицање равноправног односа према различитима од себе	Организовање једне акције против дискриминације	Ђачки парламент уз помоћ наставника ГВ	До краја првог полугодишта
10.	Трибина о партнерском насиљу у младалачким везама и о породичном насиљу	Трибина	Стручни сарадник, психолог	Фебруар
11.	Едукација ученика у циљу превенције болести зависности	Радионице	Стручни сарадник, психолог	Новембар Април

2. Подизање нивоа безбедности и могућности праћења стања у школи коришћењем видео надзора којим су покривени ходници школе и праћењем квалитета дежурстава професора.

Носилац: директор.

Временска динамика: перманентно.

3. Анализа стања поштовања права ученика анкетирањем свих ученика у школи о облицима и заступљености насиља, злостављања и занемаривања према њима – у школи, породици и локалној средини.

Носилац: Тим за заштиту деце од насиља и Тим за самовредновање.

Рок: мај сваке друге школске године

У области ИНТЕРВЕНЦИЈЕ Тим:

1. На сваком састанку разматра све препознате и пријављене случајеве насиља и на њих примењује Протокол о заштити деце од насиља. Сви ученици, запослени и родитељи морају бити обавештени да сва сазнања о случајевима насиља могу пријавити неком од чланова Тима, одељењском старешини, директору, стручном сараднику, психологу или било којој другој одраслој особи од поверења која ће пријаву проследити Тиму.

2. Предлаже, прати и спроводи мере заштите у случајевима препознате и установљене појаве насиља, злостављања или занемаривања:

а) према ученику који је трпео насиље пружањем подршке, охрабрења, развијањем стратегија за превазилажење стреса и по потреби укључивањем стручних служби ван школе у рад са учеником – Центра за социјални рад, дечјег психијатра, педијатра;

б) према ученику који је вршио насиље саветовањем, као и упућивањем предлога за изрицање васпитно дисциплинских мера и по потреби укључивањем надлежних стручних служби ван школе у рад са учеником;

в) саветодавањем са родитељима ученика који су на било који начин укључени у ситуацију у којој се насиље дешава - као родитељи жртве или родитељи ученика који врши насиље или као извршиоци насиља над дететом.

У планирање и спровођење мера заштите по потреби су укључене стручне надлежне службе – Центар за социјални рад, полиција, дечји психијатар.

3. Прати ефекте предузетих мера прикупљањем података и праћењем ученика укључених у ситуацију у којој је било насиља. Дужина праћења зависи од врсте, облика и интензитета насиља, процењеног степена ризика, процењеног степена промене постигнуте спровођењем мера заштите, а најмање 2 месеца.

4. Води ЕВИДЕНЦИЈУ и чува документацију о свим превентивним и интервентним активностима, резултате анкете, извештаје и фотографије са радионица и трибина.

ПРОГРАМ РАЗВИЈАЊА ЗДРАВИХ СТИЛОВА ЖИВОТА

Школа је превенцији физичког и менталног здравља посвећена кроз обавезну наставу, рад одељењских старешина, стручног сарадника, психолога, као и кроз факултативне ваннаставне активности.

У оквиру обавезне наставе кроз наставни програм биологије, психологије и физичког и здравственог васпитања, као и кроз изборни предет Здравље и спорт, наставници редовно развијају знања, позитивне ставове и подстичу развијање здравих животних навика. У оквиру других наставних предмета такође се наглашавају ризици неадекватног понашања када се уче одговарајуће наставне јединице које су са тим темама повезане.

Ваннаставне факултативне активности, кроз организовање радионица, трибина, гледање и анализу филмова, често уз иницијативу или активно учешће Ђачког парламента, едукованих вршњачких едукатора и спољних сарадника - професионалаца или родитеља промовишу здраву исхрану, апстиненцију од алкохола и одговорно понашање у циљу заштите репродуктивног здравља.

	Тема	Наставни предмети на чијим часовима обавезне наставе се тема обрађује	Ваннаставних активности (координира психолог)	
			Облик рада	Сарадници
1.	Начела здраве исхране	Биологија Хемија Физичко васпитање Грађанско васпит.	Филм, Информисање	Завод за јавно здравље (родитељи)
2.	Превенција анорексије и булимије	Биологија Психологија Физичко васпитање	Трибина	Дечји психијатар
3.	Рекреативно бављење спортом	Биологија Физичко васпитање	Вежбање Турнири Планинарење Крос	Ђачки парламент, Спортски савез
4.	Заштита репродуктивног здравља	Биологија Психологија Грађанско васпит.	Радионице Трибина	Вршњачки едукатори, Епидемиолог (родитељ) ЈАЗАС
5.	Здрави партнерски односи	Биологија Психологија Књижевност Филозофија Социологија Грађанско васпит.	Радионица	Центар за социјални рад
6.	Алкохолизам	Биологија Хемија Психологија Књижевност	Предавања Радионице	Психијатри
7.	Патолошко коцкање	Психологија Књижевност Математика	Предавање	Психијатри
8.	Наркоманија	Биологија Психологија	Презентација	ЈАЗАС
9.	Дискриминација	Грађанско васпит. Филозофија	Филозофска секција Трибина	Наставници грађанског васпитања

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА

Промоцијом школског спорта и организовањем спортских догађаја у школи координираће наставници физичког васпитања. Значајно учешће у организовању спортских активности има и Ђачки парламент који иницира школске турнире.

С Е П Т Е М Б А Р Атлетика – припрема ученика за одељењски крос и крос РТС-а (одржава се на спортским теренима према планираном плану и програму уз стручну пратњу наставника физичког васпитања).
О К Т О Б А Р Одбојка –припрема ученика за општинско и окружно такмичење (изводи се на основу датог распореда такмичења ученика средњих школа, у Хали спортова - женска екипа од 12 ученица, уз пратњу наставника физичког васпитања).
Н О В Е М Б А Р Стони тенис - припрема ученика за општинско и окружно такмичење (изводи се на основу датог распореда такмичења ученика средњих школа у Хали спортова - мушка екипа сингл и дубл, у пратњи наставника физичког васпитања).
Д Е Ц Е М Б А Р Кошарка - припрема ученика за општинско и окружно такмичење (изводи се на основу датог распореда такмичења ученика средњих школа, у хали спортова - мушка екипа од 12 ученика, уз пратњу наставника).
Ј А Н У А Р Дан на снегу – Копаоник (изводи се као излет на Копаоник по пријави ученика свих разреда уз пратњу предметних наставника физичког васпитања).
Ф Е Б Р У А Р Мали фудбал - припрема ученика за општинско и окружно такмичење (изводи се на основу датог распореда такмичења ученика средњих школа, у Хали спортова - мушка екипа од 10 ученика, уз пратњу наставника физичког васпитања).
М А Р Т Рукомет – припрема ученика за општинско и окружно такмичење (изводи се на основу датог распореда такмичења ученика средњих школа, у Хали спортова -мушка екипа од 12 ученика, уз пратњу наставника физичког васпитања).
А П Р И Л Школски турнир у баскету (одржава се на терену у школском дворишту по пријави екипа ученика свих разреда - мушка екипа коју чини 4 ученика, уз суђење и пратњу наставника физичког васпитања, а на иницијативу Ђачког парламента). Стрељаштво – припрема ученика за такмичење
М А Ј Школски турнир у малом фудбалу (одржава се на терену у школском дворишту по пријави екипа ученика свих разреда - мушка екипа од 10 ученика, уз суђење и пратњу наставника физичког васпитања, а на иницијативу Ђачког парламента).

Ј У Н

Једнодневни планинарски излет на Црни Врх

(изводи се по пријави ученика свих разреда уз пратњу предметних наставника физичког васпитања).

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Школа са локалном самоуправом сарађује развијајући партнерске односе и сарадњу. Непосредан утицај локална самоуправа, осим преко финансирања материјалних трошкова школе, остварује преко своја три представника у Школском одбору. Они учествују у дискусији и усвајању свих школских докумената и доношењу свих одлука. Школа настоји да се преко њих, као и у директној сарадњи директора са представницима локалне самоуправе превазиђу озбиљни проблеми у финансирању, нарочито развојних активности школе, који већ доста дуго постоје због економске ситуације у земљи.

Користиће подршку локалне самоуправе за своје активности, школа истовремено пружа подршку развоју културе, спорта и грађанских иницијатива у својој локалној средини доприносећи унапређењу квалитета живота за све грађане.

	Активност	Носилац активности из школе
1.	Сарадња у вези са обезбеђивањем материјалних услова рада школе	Директор ШО
2.	Сарадња у вези са креирањем мреже школа у општини	Директор ШО
3.	Организовање одласка ученика на семинаре у ИС Петница	Директор
4.	Организовање семинара за наставнике у школи	Директор
5.	Обезбеђивање средстава за учешће наших ученика на окружним такмичењима	Директор
6.	Организовање такмичења у нашој школи	Директор
7.	Учешће у Ноћи Музеја	СВ за уметност и језик и комуникацију
8.	Сарадња на еколошким пројектима	Еколошка секција Ђачки парламен
9.	Сарадња у организацији спортских догађаја у граду	СВ за физичко васпитање Ђачки парламент
10.	Прослава Дана општине	СВ за језик и комуникацију, Драмска секција

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

У узрасном периоду на коме се налазе ученици наше школе, између 15 и 19 година, значај и улога породице у којој одрастају је веома важна, а односи неретко испуњени недовољним разумевањем и проблемима. Циљ школе је да породицу укључи у свој рад као партнера у образовно-васпитном процесу.

Превасходни интерес породице је адекватан развој њихове деце, па је школа својим програмом предвидела редовно информисање родитеља о образовном напредовању, понашању и односима које ученици граде у школској средини.

Савет родитеља сматрамо веома значајним телом које укључујемо у доношења одлука на које родитељи могу да утичу.

	Активности	Носиоци активности
1.	Одржавање редовних родитељских састанака	Одељењске старешине
2.	Индивидуално праћење напредовања доласком родитеља у школу	Одељењске старешине; психолог
3.	Писмено обавештавање родитеља о проблемима у понашању или напредовању	Одељењски старешина; психолог
4.	Планирање мера за превазилажење проблема у похађању, понашању или образовном напредовању	Одељењски старешина; психолог; директор; Тим за заштиту ученика од насиља
5.	Сарадња са родитељима на изради педагошког профила	Психолог; одељењски старешина; Стручни тим за ИО
1.	Сарадња са родитељима на изради ИОП-а	Стручни тим за ИО
2.	Психолошко саветовање са родитељима о развојним проблемима и васпитног стила	Стручни сарадник, психолог
3.	Професионална оријентација – информисање, саветовање, посредовање, припрема ученика за полагање пријемних испита	Стручни тим за каријерно вођење
4.	Трибине о професионалној оријентацији и здравим стилевима живота	Стручни сарадник, психолог
5.	Анкетирање у вези са самовредновањем рада школе	Тим за самовредновање

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

ПРОГРАМ ИЗВОЂЕЊА ЕКСКУРЗИЈА

Гимназија наставља традицију извођења ученичких екскурзија. Одлуком Савета родитеља предвиђено је да изведу две екскурзије у иностранство (трећи и четврти разред). На седницама Наставничког већа стручна већа су предложила правце извођења екскурзија које је Савет родитеља прихватио. Комисија Савета родитеља је по важећој процедури изабрала агенцију за реализацију екскурзија.

Циљ екскурзија је упознавање ученика са географским местима, насељима, пределима, културно-историјским споменицима, географским и економским објектима наведеним у програму екскурзија; повезивање стеченог знања и искуства са искуством из праксе; развијање свести, информисаност и заинтересованости ученика за одређени проблем, као и подизање нивоа стручности и опште културе ученика. Такође, циљ екскурзије је подизање комуникативности, социјалне зрелости и временско-просторне оријентације ученика.

Задаци екскурзије:

- повезивање теорије и праксе непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини;
- упознавање културног наслеђа према програму екскурзије;
- развијање еколошке свести и љубави према природи и околини која нас окружује;
- упознавање са историјом појединих објеката и околине, као и упознавање са традицијом;
- упознавање урбаног простора и природног амбијента у одредишту и на пропутовању;
- развијање особина хуманизма, патриотизма, друштвености, другарства, одговорности, поштења, самосталности и др.;
- развијање способности за уочавање, разумевање, процењивање, доживљавање и изражавање лепог;
- развијање способности препознавања сопствених и туђих емоционалности у циљу унапређивања међуличних односа;
- подстицање развоја својстава личности која су важна за друштвени живот;
- развијање позитивног односа према раду непосредним упознавањем са људима који се баве различитим професијама;
- рационално коришћење времена за индивидуалне и колективне шетње, разоноду и спортске активности.

Екскурзије се изводе по следећем програму:

Трећи разред:

Јагодина – Паралија – Атина – Лутраки – Делфи – Паралија – Солун – Јагодина; Планиран је обилазак Метеора, Епидаурса, Акропоља, Микене, Делфа, Цркве Свете Петке, Цркве Светог Димитрија, Зејтинлика.

Четврти разред:

Јагодина – Трст – Лидо ди Јесело – Венеција – Верона – Кан – Ница – Љорет де Мар, Барселона – Монте Карло – Монтекатини – Јагодина;

Планиран је обилазак града Трста, Венеције и цркве Santa Maria della Salute, куће Ромеа и Јулије у Верони, Дантеовог трга, Гаудијевог парка у Барселони, здања Саграда Фамилиа, фудбалског стадиона Но Камп, Далијевог музеја.

ПРОГРАМ ИЗВОЂЕЊА ИЗЛЕТА

Излети се организују уз сагласност родитеља, планирају на почетку школске године, једнодневни су, реализују се у оквиру наше земље, а имају за циљ обогачивање знања и разумевања природних и друштвених појава, уметничких дела, развијања склоности према науци, култури и уметности. Излети су усклађени са наставним планом и програмом образовања за обавезне и изборне предмете и омогућавају непосредно искуство из кога се најефикасније и најефективније учи.

Активност	Носиоци активности	Оквирно време реализације
Посета Сајму књига	Наставници српског језика и књижевности	Октобар
Одлазак на Фестивал науке	СВ за природне науке и технологију	Децембар
Спортски излет - Копаоник	СВ за физичко васпитање	Јануар
Посета оперваторијума, музеја „Никола Тесла“ и Ботаничке баште у Београду	СВ за природне науке и технологију	Март
Посета акваријума и тераријума у Крагујевцу	СВ за природне науке и технологију	Април
Посета Хемијског музеја у Београду	СВ за природне науке и технологију	Мај
Посета факултететима у Србији	Сва СВ	По договору, на дан отворених врата факултета
Посета Природњачком музеју у Свилајнцу	СВ за природне науке и технологију	Мај

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

У сарадњи школе, родитеља и локалне самоуправе спроводе се активности усмерене на развој свести за спровђење и унапређење безбедности и здравља на раду.

Именована је овлашћена, сертификована фирма за вођење послова у вези са одржавањем безбедности и здравља на раду – „М систем“ из Ниша.

У циљу заштите безбедности и здравља на раду школа је донела више правилника и аката, обезбедила потребна средства, спроводи мере и организује обуке у циљу остваривања највиших могућих стандарда заштите.

	Правилници и акти на којима се заснива заштита безбедности и здравља на раду	Средства којима школа располаже у циљу одржавања безбедности и здравља на раду	Мере које се редовно спроводе ради обезбеђивања услова за заштиту безбедности и здравља на раду	Програми (обуке) који се у школи спроводе ради заштите безбедности и здравља на раду
	Правилник о безбедности и здрављу на раду	Ормарић за прву помоћ и заштиту	Сервисирање противпожарних апарата	Обука за противпожарну заштиту
	Акт о процени ризика на радном месту и у радној околини	Сервисирани противпожарни апарати	Сервисирање система за грејање и одржавање котлова	Обука о заштити безбедности и здравља на раду
	Правилник о заштити од пожара	Анти-паник лампе у ходнику школе		

ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У ШКОЛИ

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКИХ ЗАЈЕДНИЦА

У школи функционише 28 одељењских заједница којима руководи председник. У оквиру одељењских заједница разматрају се питања од значаја за одељење у целини, групу ученика или појединачног ученика у вези са реализовањем наставног процеса, додатне подршке, васпитног рада. Подршку раду одељењске заједнице пружа пре свега одељењски старешина, али и директор и стручни сарадници, педагог и психолог. У одељењским заједницама развијају се социјалне вештине, функционисање у оквиру колектива, толеранција, солидарност, подстиче се коперативно учење, пружање помоћи и подршке ученицима који имају потребу за тим, развија другарство. Одељењска заједница бира два своја представника за Ђачки парламент школе.

ПРОГРАМ РАДА УЧЕНИЧКОГ ПАРЛАМЕНТА

Ученички парламент чине по два представника сваког одељења, односно 58 ученика. Радам Ученичког парламента руководи председник.

Циљ рада Ученичког парламента је старање о поштовању права ученика у школи и унапређење квалитета рада школе.

Задаци рада Ученичког парламента су:

1) давање мишљења и предлога стручним органима, Школском одбору, Савету родитеља и директору о правилима понашања у школи, мерама безбедности ученика, годишњем плану рада, Школском развојном плану, Школском програму, начину уређивања школског простора, избору учбеника, слободним и ваннаставним активностима, учешћу на спортским и другим такмичењима и организацији свих манифестација ученика у школи и ван ње и другим питањима од значаја за њихово образовање;

2) разматрање односа и сарадње ученика и наставника и стручних сарадника и школског етоса;

3) обавештавање ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање и о активностима Ученичког парламента;

4) активно учешће у процесу планирања развоја школе и у самовредновању рада школе;

5) предлагање чланова стручног актива за развојно планирање из реда ученика.

Паламент бира два представника ученика који учествују у раду Школског одбора, односно проширеног сазива Школског одобра.

Садржај рада Ученичког парламента:

- Организовање јавних дискусија и дебата о питањима од посебног значаја за ученике;

- Иницирање и спровођење акција којима се обогаћује културни и спортски живот школе;

- Израда и реализација пројеката за унапређење услова рада школе;

- Израда и реализација пројеката за унапређење образовања и васпитања ученика у областима које нису заступљене обавезним наставним програмима;
- Учешће у хуманитарним акцијама;
- Промоција школе;
- Промоција науке, културе и уметности;

Начин спровођења програма Ђачког парламента:

Своје активности Ученички парламент спроводи самостално, као и уз помоћ и подршку наставника, директора, секретара, стручних сарадника, родитеља и локалне самоуправе. Ради унапређења свог рада, Ученички парламент остварује сарадњу и са другим ученичким организацијама.

УЦБЕНИЦИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ У НАСТАВИ

1. Српски језик и књижевност

Завод за уџбенике

- Читанка за I разред средње школе, ауторки Босиљке Милић и Љиљане Николић
- Читанка за II разред средње школе, ауторки Босиљке Милић и Љиљане Николић
- Читанка за III разред средње школе, ауторки Босиљке Милић и Љиљане Николић
- Читанка за IV разред средње школе, ауторки Босиљке Милић и Љиљане Николић
- Граматика српског језика за гимназије и средње школе, аутора Љубомира Поповића и Живојина Станојевића

Клет

- Читанка за I разред гимназија и средњих стручних школа, аутора Миодрага Павловића
- Граматика за I разред гимназије и средњих стручних школа, ауторке Весне Ломпар
- Читанка за II разред гимназија и средњих стручних школа, аутора Миодрага Павловића
- Граматика за II разред гимназије и средњих стручних школа, ауторки Александре Антић и Весне Ломпар
- Читанка за III разред гимназија и средњих стручних школа, аутора Љиљане Бајић, Зоне Мркаљ и Миодрага Павловића
- Граматика за III разред гимназије и средњих стручних школа, ауторки Александре Антић и Весне Ломпар
- Читанка за IV разред гимназија и средњих стручних школа, аутора Љиљане Бајић, Зоне Мркаљ и Миодрага Павловића
- Граматика за IV разред гимназије и средњих стручних школа, ауторки Александре Антић и Весне Ломпар

2. Историја

- Историја за 1. разред гимназије, ЗУНС, Београд, 2003, С. Ферјанчић, Т. Катић
- Европа у раном средњем веку, С. Марјановић
- Историја 2, С. Марјановић М.Шујица
- Историја за 3. Разред гимназије општег и друштвено-језичког смера, Фреска, Београд, 2011., Р. Љушић
- Историја за 3. Разред гимназије природно-математичког смера, Фреска, Београд, 2011., Р. Љушић, Љ. Димић

3. Географија

- Географија за 1. разред гимназије, Клет, Београд, В. Ковачевић и Б. Младеновић Кљајић
- Географија за 2. разред гимназије, Клет, Београд, В. Ковачевић и Б. Младеновић Кљајић
- Географија за 3. разред гимназије, Клет, Београд, В. Ковачевић и Б. Младеновић Кљајић

4. Биологија

- Биологија за 1. разред гимназије и пољопривредне школе, ЗУНС, Београд, група аутора
- Биологија за 2.разред природно - математичког, ЗУНС, Београд, Б.Петров, М.Калезић и други
- Биологија за 2. разред гимназије друштвено – језичког смера, ЗУНС, Београд Б. Петров и други
- Биологија за 2. разред гимназије општег смера, ЗУНС, Београд, Б.Петров и други
- Биологија за 3. разред гимназије општег смера, ЗУНС, Београд, Г.Цвијић и други
- Биологија за 3. разред гимназије природно-математичког смера, ЗУНС, Београд, Р. Коњевић, Г.Цвијић и други
- Биологија за 3. разред гимназије друштвено-језичког смера, ЗУНС, Београд Б.Петров, М.Калезић
- Биологија за 4. разред гимназије, ЗУНС, Београд Д. Цветковић, А. Кораћ и други

5. Математика

Природно – математички смер, општи и информатички смер

- Математика, збирка задатака и тестова за I, II, III и IV разред гимназија и техничких школа. Аутори: Ж. Ивановић, С. Огњановић, Круг.
- Збирка решених задатака из математике I, II, III и IV. Аутор: Вене Т. Богославов, Завод за уџбенике

Друштвено – језички и филолошки смер

- Збирка решених задатака из математике I, II, III и IV. Аутор: Вене Т. Богославов, Завод за уџбенике

6. Информатика

I разред :

- Информатика, уџбеник за први разред гимназије, аутор: Филип Марић, издавач: „KLETT”
- Рачунарство и информатика за гимназије и стручне школе, аутор: Никола Клем, издавач: ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”

II разред :

- Рачунарство и информатика, аутор: Никола Клем, издавач: ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”
- Информатика за други разред гимназије, аутори: Филип Марић, Душко Трифуновић, Срђан Трајковић, Иван Кљајић, Оливера Грачанин, издавач: „КЛЕТТ”

III разред :

- Рачунарство и информатика 3, за трећи разред гимназије, аутор: Милан Чабаркапа, издавач: „КРУГ”
- Рачунарство и информатика за трећи разред гимназије, аутори: Станка Матковић, Душа Вуковић, Мијодраг Ђуришић, издавач: ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”

IV разред :

- Рачунарство и информатика за четврти разред гимназије, аутори: Станка Матковић, Душа Вуковић, Мијодраг Ђуришић, издавач: ЈП „ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ”

7. Физика

- Физика за 1. разред гимназије, ЗУНС, Београд, аутор: Милан Распоповић
- Физика за 2. разред гимназије друштвено – језичког и општег смера, ЗУНС, Београд, аутор: Милан Распоповић
- Физика за 2. разред гимназије природно - математичког смера, ЗУНС, Београд, аутор: Милан Распоповић
- Физика за 3. разред гимназије друштвено – језичког смера, ЗУНС, Београд, аутор: Милан Распоповић
- Физика за 3. разред гимназије општег и природно - математичког смера, ЗУНС, Београд, аутор: Милан Распоповић
- Физика за 4. разред гимназије друштвено – језичког и општег смера, ЗУНС, Београд, аутор: Милан Распоповић
- Физика за 4. разред гимназије природно - математичког смера, ЗУНС, Београд, аутор: Милан Распоповић
- Физика 4 – уџбеник са збирком задатака за 4. разред гимназије, Наташа Чалуковић
- Приручник из физике за 1, 2. и 4. раз. са збирком задатака и лаб. вежбама за гимназију, Наташа Чалуковић, КРУГ
- Приручник из физике за 3. раз. са збирком задатака и лаб. вежбама за гимназију, Наташа Каделбург, КРУГ

8. Хемија

- I разред – друштвено-језички смер
Општа хемија за гимназију друштвено-језичког смера и четворогодишње стручне школе. Аутори: Славољуб Ђукић, Радивој Николајевић, Милена Шурјановић, Момчило Јоветић
- I разред- природно-математички смер
Општа хемија 1 уџбеник за први разред средње школе за гимназије општег и природно-математичког смера, Нови Логос 2013.

Збирка задатака из хемије за 1. и 2. разред, за гимназију природно-математичког смера, медицинску и пољопривредну школу. Аутори: Татјана Недељковић, збирка Милена Шурјановић, Радивој Николајевић

- II разред – друштвено-језички смер

Органска хемија за гимназију друштвено-језичког-смера, ЗУНС, Аутори: В. Павловић и Р. Марковић

- II разред- природно-математички смер

Неорганска хемија за други разред гимназије општег и природно - математичког смера ЗУНС

Збирка задатака из хемије за 1. и 2. разред, за гимназију природно-математичког смера, медицинску и пољопривредну школу, ЗУНС, Аутори: Снежана Рајић, збирка Милена Шурјановић, Радивој Николајевић

- III разред- природно-математички смер

Органска хемија 3. уџбеник за трећи разред средње школе за гимназије општег и природно-математичког смера, Нови Логос

Збирка задатака из хемије за 3. и 4. разред гимназије, ЗУНС. Аутори: Татјана Недељковић, збирка Јанош Чанади, Велимир Попсавин

- IV разред- природно-математички смер

Хемија за 4. разред гимназије, ЗУНС

Збирка задатака из хемије за 3. и 4. разред гимназије ЗУНС, Аутори: Јулијана Петровић, збирка Јанош Чанади, Велимир Попсавин

9. Социологија

• Социологија за 4.разред гимназије и трећи разред средњих стручних школа, Клет, 2012., В.Вулетић

10. Устав и право грађана

• Устав и права грађана за 4.разред гимназије и 3. и 4.разред стручних школа, Владимир Ђурић

11. Филозофија

• Филозофија за 4.разред средњих школа, ЗУНС, аутори: М. Савић, В. Цветковић, Н. Цекић

12. Психологија

• Психологија за други разред гимназије, Биљана Милојевић Апостоловић, Логос

13. Енглески језик

Природно – математички, друштвено – језички и општи смер:

• I разред: Solutions 2nd edition Pre-Intermediate, Енглески језик за 1. разред средње школе, Tim Falla, Paul A Davies, OUP, Логос

• II разред: Solutions 2nd edition Intermediate, Енглески језик за 2./3. разред средње школе, Tim Falla, Paul A Davies, OUP, Логос

• III разред: Solutions 2nd edition Intermediate/Upper Intermediate, Енглески језик за 3. разред средње школе, Tim Falla, Paul A Davies, OUP, Логос

• IV разред : Solutions 2nd edition Upper Intermediate, Енглески језик за 3./4. разред средње школе, Tim Falla, Paul A Davies, OUP, Логос

-

Смер за обдарене ученике у филолошкој гимназији за смер живи језици:

- I разред: English in Mind 3, Herbert Puchta, Jeff Stranks, Peter- Lewis Jones, Дата Статус Београд
- II разред: English in Mind 4, Herbert Puchta, Jeff Stranks, Peter- Lewis Jones, Дата Статус Београд
- III разред: English in Mind 5, Herbert Puchta, Jeff Stranks, Peter- Lewis Jones, Дата Статус Београд
- IV разред: Solutions 2nd edition Advanced, Tim Falla, Paul A Davies, OUP, Логос

14. Француски језик

- I разред: Version originale rouge, Monique Denyer, Agustin Garmendia, Marie Laure Lion Olivieri, Klett
- II разред: Version originale bleu, Monique Denyer, Agustin Garmendia, Marie Laure Lions Oliveri, Corinne Royer, Klett
- III разред: Version originale vert, Monique Denyer, Christian Olliver, Émilie Perrichon, Klett
- IV разред: Version originale violet, Fabrice Varthélémy, Christine Kleszewski, Émilie Perrichon, Sylvie Wuattier, Klett
- I разред: „TAXI“ 1, Guy Capelle, Robert Menand, HACHETTE DATA STATUS
- II разред: „TAXI“ 1, Robert Menand, „TAXI“ 2, Robert Menand
- III разред и IV разред: „TAXI“ 3, Robert Menand, Anne-Marie Johnson

15. Шпански језик

- I и II разред: Gente 1 (A1+A2), Difusion, Barcelona, 2007.
- III разред: Gente 2 (B1), Difusion, Barcelona
- III и IV разред: Club Prisma (A2-B1), Edinumen, Madrid

16. Италијански језик

- Espresso 1, Alma edizioni, Firenze
- Espresso 2, Alma edizioni, Firenze

17. Немачки језик

Природно – математички, друштвено – језички и општи смер:

- I разред – Prima 5, група аутора, Datastatus
- II разред- Direkt 2, група аутора, Klett
- III разред- Ausblick 1, група аутора, Hueber
- IV разред- Ausblick 1, група аутора, Hueber

Смер за обдарене ученике у филолошкој гимназији за смер живи језици:

- I разред- Prima 5, група аутора, Datastatus
- II разред- Ausblick 1, група аутора, Hueber
- III разред- Ausblick 1, група аутора, Hueber
- IV разред- Ausblick 2, група аутора, Hueber

18. Латински језик

- I разред: Latinski jezik za prvi razred gimnazije, drugo izdanje 2005, Marjanca Pačić, Dragana Dimitrijević, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

- II разред: Latinski jezik za drugi razred gimnazije, drugo izdanje 2007, Marjanca Pakiž, Tanja Kiselički Vaš, Milica Kisić, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

19. Музичка култура

- Музичка уметност за гимназије (од првог до четвртог разреда), С. Маринковић

20. Ликовна култура

- Ликовна култура за гимназије и стручне школе, Б.Гостовић, В. Галовић

21. Верска настава

- Православни катихизис за I и II разред средњих школа, Игнатије Мидић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 2003.

- Православни катихизис за III и IV разред средњих школа, Игнатије Мидић, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 2006.

22. Грађанско васпитање

- Грађанско васпитање, приручник за наставнике, група аутора, МПС

23. Програмирање

- C – Основи програмирања – Милан Чабаркапа (издавач Круг, Београд)
- C/C++ - збирка задатака – Милан Чабаркапа и Станка Матковић (издавач Круг, Београд)

24. Рачунарски системи

- Дигитална електроника за 3. разред електротехничке школе, С. Здравковић, М. Топаловић, Ф. Преседник, ЗУНС, Београд

25. Примена рачунара

- Информатика 1, уџбеник за 1. разред гимназије, Ф. Марић, Клетт, Београд, 2014.

САДРЖАЈ И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА У ГИМНАЗИЈИ

Матурским испитом утврђује се зрелост и оспособљеност ученика за даље школовање.

Матурски испит полагају ученици (редовни и ванредни) који су успешно завршили четврти разред гимназије.

САДРЖАЈ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит састоји се из два дела:

- заједничког и
- изборног.

У оквиру **заједничког дела** ученици полагају:

- ученици гимназија друштвено-језичког смера - српски језик и књижевност/матерњи језик и књижевност за ученике који су наставу имали на језику народности (у даљем тексту: матерњи језик и књижевност*) и страни језик;
- ученици гимназије природно-математичког и општег смера - матерњи језик и књижевност и математику или страни језик (по избору).

У оквиру **изборног дела** ученици раде и бране матурски рад.

Сви предмети полагају се према програму смера гимназије који је ученик завршио.

ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО

Матерњи језик и књижевност

Матерњи језик и књижевност полаже се писмено.

При оцењивању писменог задатка, испитна комисија има у виду ширину обраде теме, избор и интерпретацију грађе, композицију, стил и језик.

Страни језик

Испит из страног језика полаже се писмено.

Ученик бира страни језик.

Испит се састоји из превода непознатог текста са страног језика на матерњи, уз употребу речника. Обим текста за превод износи 15-20 редова. Текст може да буде књижевни, публицистички или научно-популарни и треба да одговара језичком знању ученика. Испитом се проверава степен усвојености предвиђених морфосинтаксичких структура, познавање особености језика са кога се преводи, способност налажења одговарајућих речи и израза у матерњем језику и оспособљеност за коришћење речника.

Текстове за испит утврђује испитни одбор на предлог стручног актива, а ученици их добијају непосредно пред почетак испита. Текстови за испит из страног језика идентични су за све ученике.

Математика

Испит из математике полаже се писмено.

На испиту ученик треба да покаже у којој мери је усвојио математичка знања и умења неопходна за примену у свакодневном животу и у пракси, колико је оспособљен

за успешно настављање образовања и изучавање других области у којима се математика примењује. Приликом оцењивања писменог задатка, испитна комисија има у виду доследност у спровођењу поступака у решавању задатака и тачност решења задатка.

ИЗБОРНИ ДЕО

Изборни део матурског испита састоји се из матурског рада и одбране матурског рада.

Матурски рад

Матурски рад са одбраном је самостално обрађена тема коју ученик бира из списка одобрених тема у оквиру једног од следећих предмета:

- матерњи језик и књижевност, страни језик, социологија, психологија, математика, рачунарство и информатика, историја, филозофија, географија, физика, хемија, биологија и област уметности (ликовна, музичка, сценска, филмска).

Теме за матурски испит утврђује наставничко веће школе на предлог стручних актива. Списак утврђених тема објављује се на огласној табли или доставља ученицима на увид на други погодан начин почетком другог полугодишта за текућу школску годину.

Сврха матурског рада је да ученик покаже колико влада материјом у вези са темом, у којој мери је усвојио методе и приступ обради теме, како се служи литературом, да ли је оспособљен да анализира, критички размишља и да самостално изрази свој лични став у односу на тему коју обрађује.

Ученик ради матурски рад у току завршног разреда уз помоћ наставника-ментора.

У току матурског рада обавезно је организовање најмање четири консултације на којима је ментор дужан да прати рад сваког ученика и пружи потребну помоћ упућивањем на потребну литературу и избору начина и структуре израде рада.

Одбрана матурског рада

На усменој одбрани матурског рада ученик је дужан да изложи концепцију свога рада, да наведе литературу и друге изворе знања које је користио, да образложи посебне методе и поступке којима се руководио у току израде матурског рада и разлоге некоришћења других, брани рад, осим ако је тема матурског рада из групе заједничких предмета (матерњи језик и књижевност, математика и страни језик).

После одбране матурског рада испитна комисија утврђује једну оцену која се изводи из вредности рада и одбране матурског рада са аспекта способности кандидата да самостално интерпретира материју и да користи савремене методе и изворе информација у процесу стицања новог знања.

ОРГАНИЗАЦИЈА И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит полаже се у два редовна испитна рока: јунском и августовском. После августовског рока ученици полажу ванредно, у испитним роковима утврђеним општим актом школе.

Матурски испити морају се завршити у јунском року најкасније до 20. јуна, а у августовском року најкасније до 25. августа.

За полагање матурског испита ученик подноси пријаву школи у року који одреди школа. У пријави наводи страни језик који жели да полаже и назив теме за матурски рад, прилаже сведочанства о завршеним разредима гимназије и извод из матичне књиге рођених.

Ученику који се пријавио за полагање матурског испита и био спречен да из оправданих разлога полаже испит у целини или поједине делове испита, испитни одбор може да одобри полагање и ван редовних рокова.

Ученик може да одустане од полагања испита три дана пре почетка испита, о чему обавештава испитни одбор.

Начин полагања испита

Испит из истог предмета полажу сви ученици истог дана, по правилу, у истој просторији, у присуству најмање једног дежурног наставника.

Испит из појединог предмета траје четири школска часа.

Између два испита ученик мора да има слободан дан.

На испиту из страног језика ученик може да користи речник и лексикон.

За остале испите није дозвољено коришћење помоћне литературе.

Теме и задатке за испит предлажу предметни наставници, а испитни одбор, на дан испита, из предложених тема утврђује четири теме, односно групе задатака од којих ученик бира једну.

Теме и задатке за испит ученици добијају непосредно пред почетак испита.

Исту тему за матурски рад може да ради само један ученик у истом испитном року.

Ученик предаје матурски рад у року који одреди испитни одбор. Уколико га не преда у предвиђеном року, сматра се да је одустао од полагања матурског испита.

Ученик не сме да прекрши испитна правила која утврди школа.

Испиту могу да присуствују дежурни наставник (наставници), председник испитног одбора и овлашћени школски надзорник Министарства просвете.

Одговори ученика на одбрани матурског рада трају до 30 минута, укључујући и време за припрему ученика за давање одговора.

Материјал који садржи списак тема и задатака и питања за писмени испит чувају се као пословна тајна до почетка испита. Материјал чува директор школе.

Испитни одбор и испитне комисије

За спровођење матурског испита директор школе формира испитни одбор и испитне комисије за сваки предмет који се полаже на матурском испиту. Ако један предмет или део испита полаже велики број ученика, директор може да именује већи број испитних комисија за исти предмет. Ако школа нема довољан број стручњака за одговарајући предмет, може да ангажује, као чланове испитних комисија, стручњаке из других школа.

Испитни одбор чине председник испитног одбора, сви чланови испитних комисија и секретар одбора.

Председник испитног одбора је директор школе.

Сви чланови испитних комисија су истовремено чланови испитног одбора.

Записник о раду испитног одбора води секретар кога именује директор на почетку школске године.

Испитну комисију чине три члана: председник, предметни испитивач и стални члан. Два члана морају бити стручна за предмет из кога се полаже испит.

Директор одређује ко ће бити председник испитне комисије, ко испитивач, а који ће члан водити записник о раду испитне комисије.

Испитни одбор евидентира:

- теме за матурски рад;
- кандидате за матурски испит са подацима о страном језику који ће да полажу и назив теме за матурски рад;
- рокове и распоред полагања појединих делова испита;
- наставнике који ће да дежурају за време испита;
- наставнике - менторе које ће ученици консултовати у року израде матурског рада;
- утврђује теме и задатке за писмене испите;

- утврђује општу оцену на матурском испиту;
- утврђује коначну оцену у случају несагласности чланова испитне комисије приликом закључивања оцена за поједине предмете.

Испитни одбор усваја одлуке већином гласова присутних чланова, а може да одлучује ако су присутне две трећине свих чланова.

ОЦЕЊИВАЊЕ

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као средња аритметичка вредност оцена добијених за поједине предмете који су полагани на матурском испиту и оцене из матурског рада.

Оцена из матурског рада изводи се на основу оцена добијених на матурском раду и одбрани тога рада.

Оцене појединих предмета утврђује испитна комисија на предлог предметног испитивача, а оцену општег успеха испитни одбор на основу извештаја испитних комисија. Ако испитна комисија не може да утврди појединачне оцене једногласно, ако је један оцењивач дао позитивну оцену, други негативну, или је разлика између позитивних оцена две и више, испитни одбор утврђује коначну оцену.

Ученик је положио матурски испит ако је из заједничког и изборног дела испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на матурском испиту добио једну или две недовољне оцене полаже поправни испит, односно поправне испите. Уколико не положи поправни у августовском року, поново полаже испит, односно испите из предмета из кога, односно којих није положио испит, као ванредан ученик, у роковима утврђеним општим актом школе.

Ученик може бити и неоцењен или оцењен негативном оценом, без полагања испита.

Неоцењен остаје ученик који прекине испит из оправданих разлога и ученик који је због кршења испитних правила удаљен са испита.

Негативном оценом оцењује се ученик који прекине испит без оправданих разлога, ученик који није предао писмени задатак, ученик који је напустио просторију у којој се полаже испит, без дозволе дежурног наставника. Негативном оценом оцењује се и ученик за кога се недвосмислено докаже да је у току испита или после испита користио недозвољена средства или да је преписивао.

ЕВИДЕНЦИЈА И ЈАВНЕ ИСПРАВЕ

Школа је дужна да води евиденцију о матурском испиту и издатим дипломама у складу са чланом 99. Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", број 50/92).

Након положене матуре школа издаје диплому ученику најкасније седам дана после положеног матурског испита.

Диплома се издаје сагласно члану 100. Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", број 50/92) и члану 4. Правилника о јавним исправама које издаје средња школа ("Службени гласник РС", бр. 59/92 и 30/93).

О току полагања испита води се записник на обрасцу прописаном чланом 4. Правилника о садржају и начину вођења евиденције у средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 59/92 и 30/93).

За време дежурства на испиту дежурни наставник уноси у записник све што није у складу са утврђеним правилима о току испита.

Записници се воде посебно о раду испитних комисија, а посебно о раду испитног одбора.

Записник о матурском испиту обухвата податке о ученику, податке о испитним предметима, члановима испитног одбора и испитних комисија, податке о темама, односно задацима, и успех за сваки део испита.

САДРЖАЈ И НАЧИН ПОЛАГАЊЕ МАТУРЕ У СПЕЦИЈАЛИЗОВАНИМ ОДЕЉЕЊИМА

САДРЖАЈ И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА У ФИЛОЛОШКОЈ ГИМНАЗИЈИ

Матурским испитом утврђује се зрелост и оспособљеност ученика за даље школовање. Матурски испит полагају ученици који су успешно завршили четврти разред филолошке гимназије. Испит се састоји од матурског рада, усменог и писменог испита.

САДРЖАЈИ МАТУРСКОГ ИСПИТА

На смеру живи (страни) језици испит се састоји од:

- писменог испита из српске и опште књижевности или писменог испита из српског језика (по избору ученика),
- писменог и усменог испита из првог живог (страног) језика,
- израде и одбране матурског рада.

На смеру класични језици испит се састоји од:

- писменог испита из српске и опште књижевности или писменог испита из српског језика (по избору ученика),
- писменог и усменог испита из латинског језика или писменог и усменог испита из класичног грчког језика (по избору ученика),
- израде и одбране матурског рада.

Сви предмети полагају се према наставном програму који је ученик савладао током четворогодишњег образовања у филолошкој гимназији.

1. Писмени испит из српске и опште књижевности или из српског језика

Писмени испит се састоји из писменог задатка на једну од пет предложених тема. Теме су из области које утврђује испитни

При оцењивању писменог задатка, испитна комисија има у виду познавање грађе, ширину обраде теме, избор и интерпретацију грађе, композицију, стил и језик.

2. Писмени испит из А) првог страног језика (смер живи језици) односно из Б) латинског или класичног грчког језика (за смер класични језици)

А. Матурски испит из првог страног језика састоји се из писменог и усменог дела. Њиме се утврђује испуњеност образовних стандарда и оствареност предвиђених исхода који су прописани наставним програмом. Матурски задаци се морају ускладити са оперативним задацима, језичким садржајима и предвиђеном тематиком и језичким нивоима према Заједничком европском оквиру за живе језике.

Матурским испитом проверавају се постигнућа ученика из вештина и то:

- слушања (ученици слушају са аудио записа одређени текст прилагођен програмским захтевима на основу чега се адекватном врстом задатака проверава степен разумевања)

- читања (ученици читају одређени аутентични текст прила- гођен програмским захтевима на основу чега се адекватном врстом задатака проверава степен разумевања – глобално, селективно или детаљно разумевање);
- писања (ученици пишу одређену врсту функционалног тек- ста – формално писмо, писмо читалаца, критички осврт на неку друштвену и културну појаву или догађај и др. – на основу зада- тог текста, визуелног подстицаја и сл. као подстицаја за тему и на основу 4-5 захтева и/или упутстава који га усмеравају да пише текст дужине до 200 речи);
- медијације (ученици преводе краћи текст са страног језика различите садржине у складу са језичким нивоом дужине до 200 речи).

Критеријуми за оцењивање писменог испита из првог страног језика

Комисија на матурском испиту из првог страног језика оце- њује постигнућа ученика из продуктивних вештина (говор и писа- ње) на основу унапред припремљених критеријума које, заједнич- ки за све језике, припрема стручно веће наставника страних језика. Они су јединствени за све језике, доступни и транспарентан за све заинтересоване у наставном процесу (ученици, наставници, роди- тељи, стручне службе). На основу постављених захтева припрема- ју се категорије које се оцењују (оствареност постављеног задат- ка, кохерентност и кохезија текста који се пише, разноврсност у језичком изражавању, богатство и примереност речника, језичке структуре и граматичка исправност, правопис и ортографија и др.), као и скала за бодовање. Овакви критеријуми обезбеђују коректно, стручно, валидно и објективно оцењивање продуктивних вештина.

Б. Текстови за смер класични језици садрже:

- превод непознатог текста из обрађиваних области на српски језик 20–30 редова,
- превод непознатог прозног текста на српски језик 25–30 редова,
- превод непознатог поетског текста на српски језик до 25 стихова.

Писменим испитом проверава се степен усвојености предви- ђених морфосинтаксичких структура, познавање језика (класич- них) са којих се преводи, односно на које се преводи, способност налажења одговарајућих речи и израза у српском језику и оспосо- бљености за коришћење речника.

Текстове и задатке за писмени испит утврђује испитни одбор на предлог стручног већа, а ученици их добијају непосредно пред почетак писменог испита.

Усмени испит из А) првог страног језика (за смер живи језици) односно из Б) латинског или старогрчког језика (за смер класични језици)

А. На усменом испиту проверава се вештина говора, тј. моно- лошког излагања и интеракције са саговорником. Ученици у изла- гању и интеракцији са саговорником, подстакнути неким текстом, визуелним подстицајем или задатом темом, износе своја искуства, образлажу своје мишљење, износећи, аргументујући и бранећи свој став, прихватају или критикују мишљење или став саговорни- ка и резимирају резултате разговора.

Критеријуми за оцењивање усменог испита из првог страног језика

Комисија на матурском испиту из првог страног језика оце- њује постигнућа ученика из продуктивних вештина (говор и писа- ње) на основу унапред припремљених критеријума које, заједнич- ки за све језике, припрема стручно веће наставника страних језика. Они су јединствени за све језике, доступни и транспарентни за све заинтересоване у наставном процесу (ученици, наставници, роди- тељи, стручним службама). На основу постављених захтева при- премају се категорије које се оцењују

(оствареност постављеног задатка, кохерентност и кохезија текста током усменог излагања, разноврсност у излагању, умешност вођења разговора, богатство и примереност речника, језичке структуре и граматичка исправност, изговор и др.), као и скала за бодовање. Овакви критеријуми обезбеђују коректно, стручно, валидно и објективно оцењивање продуктивних вештина.

Б. На усменом испиту врши се граматичка анализа на одабраним текстовима и води краћа конверзација.

Текст се чита, служи за проверу непосредног разумевања прочитаног и као подстицај за разговор. Он треба да буде примен језичком знању ученика, да је занимљив и да ученика мотивише на размишљање и разговор. Текст треба да има 25-30 редова и да чини заокружену целину.

Усменим испитом проверава се говорна компетенција ученика и његова оспособљеност да самостално излаже и учествује у разговору о прочитаном тексту, садржају са којима се упознао у току школовања, као и о темама које су везане за свакодневни живот и интересовање ученика.

3. Матурски рад са усменом одбраном рада

Матурски рад са одбраном је део матурског испита у којем ученици самостално обрађују изабрану тему са списка одобрених тема у оквиру једног од следећих предмета:

– други страни живи језик, класични језик, увод у општу лингвистику, реторика, филозофија, социологија, психологија, историја, ликовна култура, музичка култура и математика.

Теме за матурски рад утврђује наставничко веће школе на предлог стручних већа. Списак утврђених тема објављује се на огласној табли или доставља ученицима на увид на други погодан начин почетком другог полугодишта за текућу школску годину.

Сврха матурског рада је да ученик самостално одабере тему, прикупи материјал из различитих извора информација, обради их и напише рад, примењујући различите методе анализе, синтезе, примене критичког мишљења и изношење личног става. Ученик ради матурски рад у току другог полугодишта четвртог разреда уз помоћ наставника-ментора.

У току израде матурског рада обавезно је организовање најмање четири консултације на којима је ментор дужан да прати рад сваког ученика и пружи му потребну помоћ упућивањем на потребну литературу и избором начина и структуре израде рада.

На одбрани матурског рада ученик усмено или у облику презентације (Power Point) излаже концепцију свога рада и рефлексije, наводи литературу и друге изворе знања које је користио, образлаже посебне истраживачке и интерактивне методе и поступке којима се користио при изради матурског рада и разлоге таквог избора. Примењујући технике презентације ученик комисији представља матурски рад издвајајући кључне делове рада, резимирајући садржај рада, истичући лични став и критичко мишљење, компаративну анализу са другим примерима, као и предлоге за решење проблема (уколико је рад тако постављен).

После одбране матурског рада испитна комисија утврђује оцену која се изводи на основу оцене матурског рада и његове одбране.

ОРГАНИЗАЦИЈА И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит полаже се у два редовна испитна рока: јун-ском и августовском. После августовског рока ученици полажу матурски испит у својству ванредног ученика у испитним роковима утврђеним општим актом школе. Матурски испити морају се завршити у јунском року најкасније до 20. јуна, а у августовском року најкасније до 25. августа.

За полагање матурског испита ученик подноси пријаву школи у року који одреди школа. У пријави наводи страни језик за смер живи језици, односно латински и старогрчки језик за смер класични језици, који жели да полаже и назив теме за матурски рад.

Ученик који се пријавио за полагање матурског испита и био спречен да из оправданих разлога полаже испит у целини или поједине делове испита, испитни одбор може да одобри полагање и ван редовних рокова.

Начин полагања писменог испита

Писмени испит из истог предмета полажу сви ученици истог дана, по правилу, у истој просторији, у присуству најмање једног дежурног наставника.

Писмени испит из појединих предмета траје четири школска часа.

Између два писмена испита ученик мора да има слободан дан. За писмене испите није дозвољено коришћење помоћне литературе.

Теме и задатке за писмени испит предлажу предметни наставници, а испитни одбор, на дан испита, из предложених тема утврђује пет тема, односно даје припремљени тест који је испитни одбор унапред припремио.

Теме и задатке за писмени испит ученици добијају непосредно пред почетак писменог испита.

Исту тему за матурски рад може да ради само један ученик у истом испитном року.

Ученик предаје матурски рад у року који одреди испитни одбор. Уколико га не преда у предвиђеном року, сматра се да је одустао од полагања матурског испита.

Ученик не сме да прекрши испитна правила која утврди школа. Писменом испиту могу да присуствују дежурни наставник (наставници), председник испитног одбора и овлашћени школски надзорник Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Начин полагања усменог испита

Усмени део испита за предмете који се полажу из два дела (писмено и усмено) полажу само ученици који су положили писмени део испита.

Полагање усмених испита почиње најраније два дана после положених писмених испита.

Усмени испити полажу се извлачењем испитних листића, на коме су исписана три питања, односно задатка. Уколико ученик процени да не може да одговори на питања, може листић једанпут да промени, што може да утиче на оцену.

Испитни листић не може бити два пута употребљен истог дана. Број испитних листића већи је, за сваку испитну комисију, за 10 одсто од броја пријављених кандидата.

Списак испитних питања припремају предметни наставници у сарадњи са стручним већем и благовремено дају ученицима да би се припремили за матуру.

Одговори ученика на усменом испиту и одбрани матурског рада трају до 30 минута, укључујући и време за припрему ученика за давање одговора.

Усменом испиту могу да присуствују, поред чланова испитних комисија, чланови испитног одбора и овлашћени школски надзорник Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

Материјал који садржи списак тема и задатака, питања за писмени испит и испитне листиће за усмени испит чувају се као пословна тајна до почетка испита. Материјал чува директор школе.

Испитни одбор и испитне комисије

За спровођење матурског испита директор школе формира испитни одбор и испитне комисије за сваки предмет који се полаже на матурском испиту. Ако један предмет или део испита полаже велики број ученика, директор може да именује већи број испитних комисија за исти предмет. Ако школа нема довољан број стручњака за одговарајући предмет, може да ангажује, као чланове испитних комисија, наставнике из других школа.

Испитни одбор чине: председник испитног одбора, сви чланови испитних комисија и секретар одбора.

Председник испитног одбора је директор школе.

Сви чланови испитних комисија су истовремено чланови испитног одбора.

Записник о раду испитног одбора води секретар кога именује директор на почетку школске године.

Испитну комисију чине три члана: председник, предметни испитивач и стални члан. Два члана морају бити стручна за предмет из кога се полаже испит.

Директор одређује ко ће бити председник испитне комисије, као испитивач, а који ће члан водити записник о раду испитне комисије.

Испитни одбор евидентира:

- теме за матурски рад;
- кандидате за матурски испит са подацима о страном језику за смер живи језици, односно о класичним језицима (латински и старогрчки) за смер класични језици, који ће да полагају и назив теме за матурски рад,
- рокове и распоред полагања појединих делова испита;
- наставнике који ће да дежурају за време испита;
- наставнике – менторе које ће ученици консултовати у току израде матурског рада; и утврђује:
  - теме и задатке за писмене испите;
  - општу оцену на матурском испиту;
  - коначну оцену у случају несагласности чланова испитне комисије приликом закључивања оцена за поједине предмете.

Испитни одбор усваја одлуке већином гласова присутних чланова, а може да одлучује ако су присутне две трећине свих чланова.

ОЦЕЊИВАЊЕ И ОСЛОБАЂАЊЕ ПОЛАГАЊА ИСПИТА

Успех ученика из предмета који се полаже писмено и усмено оцењује се једном оценом која се изводи на основу оцена добијених на писменом и усменом делу испита. Оцена из матурског рада изводи се на основу оцена добијених на матурском раду и одбрани тог рада.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као средњом аритметичком вредности оцена добијених за поједи- не предмете које су полагали на матурском испиту и оцене из ма- турског рада.

Оцене из појединих предмета утврђује испитна комисија на предлог предметног испитивача, а оцену општег успеха испитни одбор на основу извештаја испитних комисија. Ако испитна коми- сија не може да утврди појединачне оцене једногласно, ако је један оцењивач дао позитивну оцену, други негативну, или је разлика између позитивних оцена две или више, испитни одбор утврђује коначну оцену.

Ученик је положио матурски испит ако је из свих делова ис- пита добио позитивну оцену.

Ученик који је на матурском испиту добио једну или две не- довољне оцене полаже поправни испит, односно поправне испите. Уколико не положи поправни у августовском року, поново полаже испит, односно испите из предмета из кога, односно којих није положио испит, као ванредан ученик, у роковима утврђеним општим актом школе.

Ученик може бити и неоцењен или оцењен негативном оце- ном, без полагања испита.

Неоцењен остаје ученик који прекине испит из оправданих разлога и ученик који је због кршења испитних правила удаљен са испита.

Негативном оценом оцењује се ученик који прекине испит без оправданих разлога, ученик који није предао писмени задатак, ученик који је напустио просторију у којој се полаже испит, без до- зволе дежурног наставника. Негативном оценом оцењује се и уче- ник за кога се недвосмислено докаже да је у току испита или после испита користио недозвољена средства или да је рад преписивао.

Ослобађају се усменог дела испита ученици који су сва че- тири разреда гимназије завршили са одличним успехом и имали одличну оцену из предмета који се на матури полаже писмено и усмено – уколико су на писменом испиту добили одличну оцену.

Ослобађају се писменог и усменог дела испита из првог стра- ног језика сви они ученици који су положили међународно при- знати стандардизовани испит из одређеног језика на препорученом нивоу (минимално Б2 за продуктивне вештине и Ц1 за рецептивне) и за то приложе доказ (диплома/сертификат).

САДРЖАЈ И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурским испитом утврђује се зрелост и оспособљеност ученика за даље школовање. Матурски испит полажу ученици који су успешно завршили четврти разред гимназије.

САДРЖАЈ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит састоји се из:

- писменог испита из матерњег језика и књижевности;
- писменог и усменог испита из једног од три предмета: програмирање, објектно оријентисано програмирање и базе података;
- израде и одбране матурског рада.

Сви предмети полажу се према наставном програму који је ученик савладао током четворогодишњег образовања у гимназији за ученике са посебним способностима за рачунарство и информатику.

1. Писмени испит из матерњег језика и књижевности

При оцењивању писменог задатка, испитна комисија има у виду ширину обраде теме, избор и интерпретацију грађе, композицију, стил и језик.

2. Писмени и усмени испит из једног од три предмета:

програмирање, објектно оријентисано програмирање и базе података.

Приликом оцењивања писменог задатка, испитна комисија има у виду креативност и способност у спровођењу поступка у решавању задатака, као и тачност решавања истих.

3. Матурски рад

Матурски рад са одбраном је самостално обрађена тема коју ученик бира са списка одабраних тема у оквиру једног од следећих предмета:

- математика;
- дискретна математика;
- примена рачунара;
- програмирање;
- рачунарски системи;
- оперативни системи и рачунарске мреже;
- објектно оријентисано програмирање;
- базе података;
- програмске парадигме;
- веб програмирање.

Теме за матурски рад утврђује наставничко веће школе на предлог стручног већа за област предмета. Списак утврђених тема објављује се на огласној табли или доставља ученицима на увид на други погодан начин почетком другог полугодишта за текућу школску годину.

Сврха матурског рада је да ученик покаже колико влада материјом у вези са темом, у којој мери је усвојио методе и приступ обраде теме, како се служи литературом, да ли је оспособљен да анализира, критички размишља и да самостално изрази свој лични став у односу на тему коју обрађује.

Ученик ради матурски рад у току завршног разреда уз помоћ наставника - ментора.

У току израде матурског рада обавезно је организовање најмање четири консултације на којима је ментор дужан прати рад сваког ученика и пружи потребну помоћ упућивањем на потребну литературу и избору начина и структуре израде рада.

Одбрана матурског рада

На усменој одбрани матурског рада ученик је дужан да изложи концепцију свог рада, да наведе литературу и друге изворе знања које је користио, да образложи посебне методе и поступке којима се руководио у току израде матурског рада.

У току одбране матурског рада кандидат треба да покаже знање из целокупног садржаја предмета из којег брани рад.

После одбране матурског рада испитна комисија утврђује једну оцену која се изводи из вредности рада и одбране матурског рада са аспекта способности кандидата да самостално интерпретира материју и да користи савремене методе и изворе информација у процесу стицања новог знања.

ОРГАНИЗАЦИЈА И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит полаже се у два редовна матурска испитна рока: јунском и августовском. После августовског испитног рока ученици полажу ванредно, у роковима које утврди школа.

За полагање матурског испита ученик подноси пријаву школи у року који одреди школа. У пријави се наводи један од предмета који жели да полаже и назив теме за матурски рад. Уз пријаву се прилаже сведочанство о завршеним разредима гимназије и извод из матичне књиге рођених.

Ученику који се пријави за полагање матурског испита и из оправданих разлога буде спречен да полаже испит у целини или поједине делове испита, испитни одбор може да одобри полагање ван редовних испитних рокова.

Ученик може да одустане од полагања испита три дана пре почетка испита, о чему обавештава испитни одбор.

Начин полагања писмених испита

Писмени испит из истог предмета полажу сви ученици истог дана, по правилу, у истој просторији, у присуству најмање једног дежурног наставника.

Писмени испит траје четири школска часа.

Између два писмена испита ученик мора да има слободан дан.

Приликом полагања писменог испита није дозвољено коришћење помоћне литературе.

Теме и задатке за писмени испит предлажу предметни наставници, а испитни одбор, на дан испита, од предложених тема утврђује три теме, односно групе задатака од којих ученик бира једну.

Теме и задатке за писмени испит ученици добијају непосредно пред почетак писменог испита.

Ученик не сме да прекрши испитна правила која утврди школа. На пример: не сме да напусти просторију у којој се обавља писмени испит без одобрења дежурног наставника, не сме да користи недозвољена средства, да преписује од других, да омета друге и слично.

Писменом испиту, поред дежурног наставника (дежурних наставника), могу да присуствују председник испитног одбора и стручњаци које делегира министарство надлежно за послове образовања.

Начин полагања усмених испита

Усмени испит из једног од три наведена предмета: програмирање, објектно оријентисано програмирање и базе података полагају ученици који су положили писмени испит.

Полагање усменог испита почиње најраније два дана после положеног писменог испита.

На усменом делу испита ученик извлачи испитни листић на коме су исписана три питања, односно задатка. Уколико ученик процени да не може да одговори на питање, може да промени листић, што може да утиче на оцену.

Испитни листић не може два пута бити употребљен истог дана.

Број испитних листића већи је, за сваку испитну комисију, за десет одсто од броја пријављених кандидата.

Списак испитних питања припремају предметни наставници у сарадњи са стручним већем за област предмета и благовремено дају ученицима да би се припремили за матуру.

Одговори ученика на усменом испиту трају до тридесет минута, укључујући и време за припрему ученика за давање одговора.

Усменом испиту, поред чланова испитне комисије, могу да присуствују чланови испитног одбора, наставници школе, стручњаци које делегира министарство надлежно за послове образовања и ученици.

Начин одбране матурског рада

Тему за матурски рад ученик бира са списка утврђених тема. Исту тему за матурски рад не могу радити два или више ученика у истом испитном року.

Ученик предаје матурски рад у року који одреди испитни одбор. Уколико га не преда у предвиђеном року, сматра се да је одустао од полагања матурског испита.

Одбрана матурског рада траје до тридесет минута.

Одбрани матурског рада, поред чланова испитне комисије, могу да присуствују чланови испитног одбора, наставници школе, стручњаци које делегира министарство надлежно за послове образовања и ученици.

Материјал који садржи списак тема и задатака, питања за писмени испит и испитне листиће за усмени испит чувају се као пословна тајна до почетка испита. Материјал чува директор школе.

Испитни одбор и испитне комисије

За спровођење матурског испита директор школе формира испитни одбор и испитне комисије за сваки предмет који се полаже на матурском испиту. Ако један предмет или део испита полаже велики број ученика, директор може да именује већи број испитних комисија за исти предмет. Школа може да ангажује, као чланове испитних комисија, и спољне сараднике.

Испитни одбор чине председник испитног одбора, његов заменик и чланови. Председник испитног одбора је по правилу директор школе. Сви чланови испитних комисија су истовремено чланови испитног одбора.

Испитну комисију чине три члана: председник, испитивач и стални члан. Два члана морају бити стручњаци за предмет из кога се полаже испит.

Директор одређује ко ће бити председник испитне комисије, ко испитивач, а који ће члан водити записник о раду испитне комисије. Записник о раду испитног одбора води секретар кога именује директор.

Испитни одбор евидентира:

- теме за матурски рад;
- кандидате за матурски испит са подацима о једном од изабраних предмета и називу теме за матурски рад;
- рокове и распоред полагања појединих делова испита;
- наставнике који ће да дежурају за време писмених испита;
- наставнике - менторе које ће ученици консултовати у току израде матурског рада;
- утврђује теме и задатке за писмене испите;
- утврђује општу оцену на матурском испиту;
- утврђује коначну оцену у случају несагласности чланова испитне комисије приликом закључивања оцена за поједине предмете.

Испитни одбор усваја одлуке већином гласова присутних чланова, а може да одлучује ако су присутне две трећине свих чланова.

Испитне комисије предлажу оцене из предмета и матурског рада.

ОЦЕЊИВАЊЕ И ОСЛОБАЂАЊЕ ПОЛАГАЊА ИСПИТА

Успех ученика из појединих предмета и матурског испита оцењује се једном оценом која се изводи на основу оцена добијених на писменом и усменом делу испита и матурском раду и одбрани матурског рада.

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као средња аритметичка вредност оцена добијених за поједине предмете који су полагани на матурском испиту и оцене из матурског рада.

Оцена из матурског рада изводи се на основу оцена добијених на матурском раду и одбрани тога рада.

Оцене појединих предмета утврђује испитна комисија на предлог предметног испитивача, а оцену општег успеха испитни одбор на основу извештаја испитних комисија. Ако испитна комисија не може да утврди појединачне оцене једногласно, ако је један оцењивач дао позитивну оцену, други негативну, или је разлика између позитивних оцена две и више, испитни одбор утврђује коначну оцену.

Ученик је положио матурски испит ако је из свих делова испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на матурском испиту добио једну или две недовољне оцене полаже поправни испит из тих предмета. Уколико не положи поправни, поново полаже матурски испит у целини, као ванредан ученик, у роковима које одреди школа.

Ученик може бити и неоцењен или оцењен негативном оценом, без полагања испита. Неоцењен остаје ученик који прекине писмени испит из оправданих разлога и ученик који је због кршења испитних правила удаљен са испита.

Негативном оценом оцењује се ученик који прекине писмени испит без оправданих разлога, ученик који није предао писмени задатак, ученик који је напустио просторију у којој се полагаје испит, без дозволе дежурног наставника. Негативном оценом оцењује се и ученик за кога се недвосмислено докаже да је у току испита или после испита користио недозвољена средства или да је рад преписао.

Ослобађају се усменог дела испита из предмета програмирање, објектно оријентисано програмирање и базе података ученици који су писмени испит положили са одличном оценом.

ЕВИДЕНЦИЈА И ЈАВНЕ ИСПРАВЕ

О току полагања писмених и усмених испита води се записник. За време дежурства на писменом испиту дежурни наставник уноси у записник све што није у складу са утврђеним правилима о току писменог испита. Записници се воде посебно о раду испитних комисија, а посебно о раду испитног одбора.

Записник о матурском испиту обухвата податке о ученику, податке о испитним предметима, члановима испитног одбора и испитних комисија, податке о темама, односно задацима, као и питања за предмете и успех за сваки део испита.